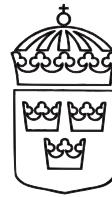

Regeringens proposition

2010/11:59

Horisontella konkurrensbegränsningar

Prop.
2010/11:59

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 27 januari 2011

Fredrik Reinfeldt

Anna-Karin Hatt
(Näringsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag till EU-rättsliga anpassningar av vissa svenska regler som tillämpas för bedömning av konkurrensbegränsningar i avtal mellan konkurrerande företag, horisontella konkurrensbegränsningar.

Förslagen innebär att lagen (2008:582) om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal anpassas till kommissionens förordning (EU) nr 1218/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av specialiseringsavtal. Vidare föreslås att lagen (2008:583) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling anpassas till kommissionens förordning (EU) nr 1217/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av forsknings- och utvecklingsavtal. Genom anpassningen kommer samma materiella regler att gälla för bedömningen av konkurrensbegränsande horisontella avtal, oavsett om svensk eller EU:s konkurrensrätt är tillämplig i det enskilda fallet.

Propositionen innehåller även förslag till en redaktionell ändring i konkurrenslagen (2008:579).

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2011.

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2008:582) om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2008:583) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling.....	7
2.3	Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579).....	9
3	Ärendet och dess beredning	10
4	Konkurrensreglerna	10
4.1	Allmänt om konkurrenslagen	10
4.2	Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete	11
4.3	Undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag	13
4.3.1	Undantag i enskilda fall	13
4.3.2	Gruppundantag.....	14
4.3.3	Legalundantag inom jordbrukssektorn och taxinäringsen.....	15
4.4	Förhållandet mellan den svenska konkurrensrätten och EU-rätten	15
5	Ett nytt gruppundantag för specialiseringsavtal.....	16
5.1	Gällande ordning.....	16
5.1.1	Lagen om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal	16
5.1.2	Lagen hänvisar till kommissionens gamla förordning om gruppundantag för specialiseringsavtal	17
5.2	EU-kommissionens nya förordning om gruppundantag för specialiseringsavtal.....	18
5.2.1	Inledning	18
5.2.2	Förordningens omfattning	18
5.3	Gruppundantaget för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal anpassas till EU-rätten	20
6	Ett nytt gruppundantag för avtal om forskning och utveckling	21
6.1	Gällande ordning.....	21
6.1.1	Lagen om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling.....	21
6.1.2	Lagen hänvisar till kommissionens gamla förordning om gruppundantag för avtal om forskning och utveckling.....	22

6.2	EU-kommissionens nya förordning om gruppundantag för avtal om forskning och utveckling	24
6.2.1	Inledning.....	24
6.2.2	Förordningens omfattning	24
6.3	Gruppundantaget för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling anpassas till EU-rätten	26
7	Redaktionell ändring i konkurrenslagen	28
8	Konsekvenser	29
9	Författningskommentar	30
9.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:582) om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal.....	30
9.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:583) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling	31
9.3	Förslaget till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)	32
Bilaga 1	Promemorians lagförslag	33
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanserna.....	37
Bilaga 3	Kommissionens förordning (EU) nr 1218/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av specialiseringsavtal	38
Bilaga 4	Kommissionens förordning (EU) nr 1217/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av forsknings- och utvecklingsavtal	43
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 27 januari 2011	50

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2010/11:59

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (2008:582) om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal,
2. lag om ändring i lagen (2008:583) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling,
3. lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579).

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:582) om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (2008:582) om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag tillämpas på följande avtal som ingås mellan *två eller flera* företag (*avtalsparterna*) om villkoren för deras produkt-specialisering (specialiseringsavtal):

1. Avtal om ensidig specialisering, varigenom *den ena avtalsparten åtar sig* att upphöra med eller avstå från *tillverkning* av vissa produkter och att köpa *dess* av ett konkurrerande företag, medan *det sistnämnda företaget åtar sig* att *tillverka* och leverera *produkterna i fråga*.

2. Avtal om ömsesidig specialisering, varigenom *två eller flera avtalsparter* ömsesidigt *åtar sig* att upphöra med eller avstå från tillverkning av vissa *olika* produkter och att i stället köpa *dess* från *de andra avtalsparterna* som *åtar sig* att leverera dem.

3. Avtal om gemensam produktion, varigenom *två eller flera avtalsparter* *åtar sig* att gemensamt tillverka vissa produkter.

Bestämmelsen i 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:579) ska även tillämpas på avtal enligt denna lag.

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag tillämpas på följande avtal som ingås mellan företag (*parterna*) om villkoren för deras produktspecialisering (specialiseringsavtal):

1. Avtal om ensidig specialisering *mellan två parter som är verksamma på samma produktmarknad*, varigenom *en part samtycker till* att *helt eller delvis* upphöra med *produktion* av vissa produkter eller att avstå från att *producera* *dess* produkter och att köpa *dem från den andra parten som förbinder sig* att *producera* och leverera *dess* produkter.

2. Avtal om ömsesidig specialisering *mellan två eller flera parter som är verksamma på samma produktmarknad*, varigenom *två eller flera parter* ömsesidigt *samtycker till* att *helt eller delvis* upphöra med eller avstå från tillverkning av vissa, *men skilda* produkter och att i stället köpa *dess* produkter från *övriga parter*, som *förbinder sig* att *producera* och leverera dem.

3. Avtal om gemensam produktion, varigenom *två eller flera parter förbinder sig* att gemensamt tillverka vissa produkter.

3 §

I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 2658/2000 av den 29 november 2000 om tillämpning av artikel 81.3 i fördraget på grupper av specialiseringsavtal på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 1.1 samt 7–9. Dock ska i artikel 3–5 ”artikel 1” bytas mot ”2 § i förening med 1 §”.

I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EU) nr 1218/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av specialiseringsavtal¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 6 och 7. Dock ska hänvisningarna till undantaget i artikel 2.2 och 2.3 samt artiklarna 3–5 avse 2 § i förening med 1 §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2011.

2. Äldre föreskrifter gäller till utgången av december 2012 för avtal som var i kraft den 1 augusti 2011. Äldre föreskrifter gäller dock inte för avtal som vid ikraftträdandet uppfyller villkoren för gruppundantag enligt de nya föreskrifterna.

¹ EUT L 335, 18.12.2010, s. 43 (Celex 32010R1218).

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:583) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling

Prop. 2010/11:59

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (2008:583) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag tillämpas på avtal som ingås mellan två eller flera företag (*avtalsparterna*) om villkoren för hur de ska bedriva

1. gemensam forskning och utveckling avseende *varor* eller *metoder* och gemensamt utnyttjande av *forsknings- och utvecklingsresultaten*,

2. gemensamt utnyttjande av resultaten av *sådan* forskning och utveckling avseende *produkter* eller *metoder* som *bedrivits* gemensamt inom ramen för ett tidigare *ingånget* avtal mellan samma parter, *eller*

3. gemensam forskning och utveckling avseende *varor* eller *metoder* utan gemensamt utnyttjande av resultaten.

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag tillämpas på avtal som ingås mellan två eller flera företag (*parterna*) och avser de villkor på vilka dessa parter bedriver

1. gemensam forskning och utveckling avseende *avtalsprodukter* eller *avtals teknik* och gemensamt utnyttjande av *resultaten från denna forskning och utveckling*,

2. gemensamt utnyttjande av resultaten från forskning och utveckling avseende *avtalsprodukter* eller *avtals teknik* som gemensamt *har bedrivits* inom ramen för ett tidigare avtal mellan samma parter,

3. gemensam forskning och utveckling avseende *avtalsprodukter* eller *avtals teknik* utan gemensamt utnyttjande av resultaten,

4. *beställd forskning och utveckling* avseende *avtalsprodukter* eller *avtals teknik* och gemensamt utnyttjande av *resultaten från denna forskning och utveckling*,

5. *gemensamt utnyttjande av resultaten från beställd forskning och utveckling* avseende *avtalsprodukter* eller *avtals teknik* som *har bedrivits* inom ramen för ett tidigare avtal mellan samma parter, *eller*

6. *beställd forskning och utveckling* avseende *avtalsprodukter* eller *avtals teknik* utan

Bestämmelsen i 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:579) ska även tillämpas på avtal enligt denna lag.

3 §

I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 2659/2000 av den 29 november 2000 om tillämpning av artikel 81.3 i fördraget på grupper av avtal om forskning och utveckling på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 1.1, 4.2 samt 7–9. Dock ska i artikel 3–5 "artikel 1" bytas mot "2 § i förening med 1 §". Vidare ska i artikel 5.1 e, g och i–j uttrycken "på den inre marknaden" och "inom den inre marknaden" ersättas med "i landet" samt i punkt j "gemenskapen" ersättas med "landet". Slutligen ska i artikel 4.1 "Om de deltagande företagen inte är konkurrerande företag, ska undantag enligt artikel 1" ersättas med "Undantaget enligt artikel 1 ska".

I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EU) nr 1217/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av forsknings- och utvecklingsavtal¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 8 och 9. Dock ska hänvisningarna till undantaget i artiklarna 2.2 och 3–7 avse 2 § i förening med 1 §. Vidare ska i artiklarna 4.1, 5 f och 5 g samt 6 a och 6 b uttrycket "på den inre marknaden" ersättas med "i landet".

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2011.

2. Äldre föreskrifter gäller till utgången av december 2012 för avtal som var i kraft den 1 augusti 2011. Äldre föreskrifter gäller dock inte för avtal som vid ikraftträdandet uppfyller villkoren för gruppundantag enligt de nya föreskrifterna.

¹ EUT L 335, 18.12.2010, s. 36 (Celex 32010R1217).

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 16 § konkurrenslagen (2008:579) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §¹

Bestämmelserna i 6 och 9–13 §§ gäller även när Konkurrensverket, på begäran av Europeiska kommissionen, genomför en sådan undersökning som avses i artikel 22.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003.

Bestämmelsen i 9 § andra stycket första meningen gäller dock inte om det kan befaras att undersökningen skulle förlora i betydelse, om den inte påbörjas omedelbart.

Första stycket gäller även när Konkurrensverket på begäran av kommissionen genomför en sådan undersökning som avses i artikel 12.1 i rådets förordning (EG) nr 139/2004.

Bestämmelserna i 6 och 9–13 §§ gäller även när Konkurrensverket, på begäran av Europeiska kommissionen, genomför en sådan undersökning som avses i artikel 22.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003. Bestämmelsen i 9 § andra stycket första meningen gäller dock inte om det kan befaras att undersökningen skulle förlora i betydelse, om den inte påbörjas omedelbart.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2011.

¹ Senaste lydelse 2010:642.

Den 4 maj 2010 presenterade EU-kommissionen för s.k. offentlig konsultation utkast till förordningar om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av specialiseringsavtal respektive forsknings- och utvecklingsavtal. Med anledning av utkasten utarbetades inom Näringsdepartementet en promemoria med förslag till anpassningar av motsvarande svenska regler. Promemorians lagförslag bifogas som *bilaga 1*. Promemorian remissbehandlades. En förteckning över remissinstanserna bifogas som *bilaga 2*. Remissvaren finns tillgängliga i Näringsdepartementet (N2010/4718/MK). Den 14 december 2010 antog kommissionen förordning (EU) nr 1218/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av specialiseringsavtal. Samma dag antogs förordning (EU) nr 1217/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av forsknings- och utvecklingsavtal. Förordningarna bifogas som *bilaga 3–4*.

Lagrådet

De föreslagna ändringarna är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Lagrådets yttrande har därför inte inhämtats.

4 Konkurrensreglerna

4.1 Allmänt om konkurrenslagen

Bakgrund

Den nuvarande konkurrenslagen (2008:579) trädde i kraft den 1 november 2008. Lagen utgör i stora delar en modernisering av den tidigare konkurrenslagen (1993:20) och många bestämmelser har överförts därifrån till 2008 års konkurrenslag, med viss språklig och redaktionell redigering.

Konkurrenslagens ändamål är att undanröja och motverka hinder för en effektiv konkurrens i fråga om produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter. Lagen är tillämplig på alla företag i hela näringslivet och i fråga om all produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter. Själva företagsbegreppet utgör emellertid en viss begränsning av tillämpningsområdet. Vidare framgår av konkurrenslagen att den inte ska tillämpas på avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare om lön eller andra anställningsvillkor.

Konkurrenslagen bygger i huvudsak på den konkurrensrättsliga förbudsprincipen. Principen innebär att vissa konkurrensbegränsningar i sig är skadliga och därför ska vara förbjudna. Lagens materiella bestämmelser är utformade med EU-rätten som förebild. Avsikten är att

Lagens materiella bestämmelser

De materiella bestämmelserna i konkurrenslagen är inriktade på att motverka tre slag av åtgärder som kan skada konkurrensens effektivitet, nämligen gemensamma förfaranden som omfattar flera aktörer på marknaden (2 kap. 1 §, förbud mot konkurrensbegränsande samarbete), ensidiga förfaranden (2 kap. 7 §, förbud mot missbruk av dominerande ställning) och strukturella åtgärder (4 kap. 1 §, förbud mot företagskoncentrationer). Konkurrenslagen innehåller också en regel som gör det möjligt att pröva konkurrenskonflikter som uppstår när staten, en kommun eller ett landsting säljer varor och tjänster på marknaden i konkurrens med privata aktörer (3 kap. 27 §, förbud mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet). Den regeln kompletterar förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete respektive missbruk av dominerande ställning.

Övervakning, sanktioner

Det är i första hand Konkurrensverket som har att vaka över konkurrenslagens efterlevnad. Konkurrensverket kan exempelvis ålägga företag att upphöra med överträdelser av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning (3 kap. 1 §). Även företag som berörs av sådana överträdelser har vissa möjligheter att ansöka om förbud i domstol (3 kap. 2 §). Vid uppsåtliga eller oaksamma överträdelser av förbuden kan Konkurrensverket hos Stockholms tingsrätt ansöka om utdömning av konkurrensskadeavgift (3 kap. 5 §). Ett företag som uppsåtligt eller av oaksamhet överträder något av dessa förbud kan förpliktas att ersätta den skada som därigenom uppkommer (3 kap. 25 §).

4.2 Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete

Förbudet i konkurrenslagen

Enligt 2 kap. 1 § konkurrenslagen är avtal mellan företag förbjudna om de har till syfte att hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen på marknaden på ett märkbart sätt eller om de ger ett sådant resultat. I paragrafens andra stycke ges exempel på avtal som typiskt sett är konkurrensbegränsande. Här nämns bl.a. avtal som innebär att försäljningspriser fastställs, produktion begränsas eller kontrolleras och marknader delas upp.

Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete har sin motsvarighet i artikel 101.1 i EUF-fördraget (tidigare artikel 81.1 i EG-fördraget).

Avtalskriteriet

För att samarbetsförbudet i konkurrenslagen ska vara tillämpligt krävs, i likhet med vad som gäller enligt EU-rätten, någon form av överenskommelse mellan två eller flera företag, det s.k. avtalskriteriet. Ett *avtal* kan ha formen av såväl formellt bindande muntliga eller skriftliga överenskommelser mellan två eller flera företag som arrangemang där ett företag gentemot ett annat frivilligt åtar sig att begränsa sin frihet att agera på marknaden (se t.ex. Marknadsdomstolens avgöranden, MD 2003:2).

Av 1 kap. 6 § konkurrenslagen framgår att vad som sägs om avtal i lagen också ska tillämpas på beslut av en sammanslutning av företag och samordnade förfaranden av företag. Med ett *beslut av en sammanslutning av företag* avses exempelvis beslut av en branschförening där föreningens stadgar ger möjlighet att fastställa eller ändra företagens beteende på marknaden. Även beslut som innebär rekommendationer att agera på visst sätt hör hit liksom en företagssammanslutnings faktiska agerande (MD 2005:5). Ett *samordnat förfarande* innebär att två eller flera företag utan direkt avtal tillämpar ett visst förfarande i samförstånd. Samförståndet behöver inte ha uppkommit genom uttryckliga muntliga eller skriftliga förklaringar. För att ett samordnat förfarande ska föreligga krävs det dock att direkta eller indirekta kontakter mellan företagen har förekommit (MD 2005:7). Det är alltså fråga om ett förfarande mellan företag som medvetet ersätter den fria konkurrensens risker med ett inbördes samarbete (MD 2009:11).

Konkurrensbegränsningskriteriet

Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete träffar endast samarbeten mellan företag som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen på marknaden. Ett samarbete vars syfte är konkurrensbegränsande är förbjudet i sig (se t.ex. MD 2005:7). Det krävs i ett sådant fall inte att samarbetets effekter på marknaden påvisas. Om avtalet i sig inte har ett konkurrensbegränsande syfte, får i stället bedömas om det har ett sådant resultat. Vad som är resultatet av en konkurrensbegränsning avgörs i det enskilda fallet efter ett s.k. konkurrenstest, dvs. en närmare prövning av avtalets faktiska eller potentiella påverkan på konkurrensen på den relevanta marknaden.

Konkurrensbegränsande samarbeten delas vanligen upp i horisontella eller vertikala avtal. Med horisontella avtal avses samarbeten mellan företag som är verksamma i samma handelsled, dvs. som konkurrerar med varandra. Med vertikala avtal menas avtal mellan företag i olika handelsled i en distributionskedja, t.ex. mellan tillverkare och detaljist.

Märkbarhetskriteriet

För att ett konkurrensbegränsande förfarande ska omfattas av förbudet krävs att det begränsar konkurrensen på ett märkbart sätt. Därvid har företagens marknadsandelar betydelse. Beräkningen av ett företags marknadsandel förutsätter att den relevanta marknaden avgränsas. Av

praxis framgår att avtal mellan konkurrenter som har till syfte att fastställa priser eller att begränsa produktion eller försäljning eller att dela upp marknader eller inköpskällor i princip alltid är märkbart konkurrensbegränsande, oavsett företagens marknadsandelar (se t.ex. de förenade målen T-374 m.fl. *European Night Services mot Europeiska kommissionen*, REG 1998 II-3141, se även MD 2008:12).

Även andra omständigheter än företagens storlek och marknadsandelar har beaktats av Marknadsdomstolen vid bedömningen av om ett samarbete begränsar konkurrensen på ett märkbart sätt (se t.ex. MD 1997:5, 1997:11, 1997:15 och 2005:7).

Civilrättslig ogiltighet

Av bestämmelsen i 2 kap. 6 § konkurrenslagen följer att avtal eller avtalsvillkor som är förbjudna enligt 2 kap. 1 § är civilrättsligt ogiltiga. Det innebär att avtalet eller villkoret inte kan göras gällande enligt sitt innehåll.

4.3 Undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag

4.3.1 Undantag i enskilda fall

Det finns i 2 kap. 2 § konkurrenslagen en generell, alltid tillämplig, undantagsregel från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete. Av bestämmelsen framgår att förbudet inte gäller för ett avtal som

1. bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande,
2. tillförsäkrar konsumenterna en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås,
3. bara ålägger de berörda företagen begränsningar som är nödvändiga för att uppnå målet i 1, och
4. inte ger de berörda företagen möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av nyttigheterna i fråga.

Paragrafen motsvarar artikel 101.3 i EUF-fördraget (tidigare artikel 81.3 i EG-fördraget). En förutsättning för att bestämmelsen ska vara tillämplig är att avtalet omfattas av förbudet i 2 kap. 1 §. I likhet med vad som gäller inom EU-rätten måste samtliga de villkor som anges i bestämmelsen vara uppfyllda för att undantaget ska gälla.

Företagen har själva att bedöma om deras avtal eller förfaranden som de deltar i är förenliga med konkurrensreglerna. Det anses ankomma på den part som gör gällande att bestämmelserna om undantag är tillämpliga att också visa detta (jfr artikel 2 i rådets förordning nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpningen av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget [EGT L 1, 4.1.2003, s. 1, Celex 32003R0001, numera artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget]).

EU-kommissionen har utfärdat ett tillkännagivande om riktlinjer för tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget (EUT C 101, 27.4.2004, s. 97,

nu artikel 101.3 i EUF-fördraget). Riktlinjerna fastställer kommissionens tolkning av villkoren för undantag i artikel 101.3. De ger därmed vägledning om hur kommissionen kommer att tillämpa artikel 101 i enskilda ärenden. Riktlinjerna är inte bindande för domstolar och myndigheter i medlemsstaterna, men ett syfte är att ge dem vägledning när de tillämpar artikel 101.1 och 101.3 i EUF-fördraget (p. 4).

4.3.2 Gruppundantag

Innebörd

Innebörden av ett gruppundantag är att vissa typer av avtal generellt undantas från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete. En stor andel av de avtal som faller under bestämmelsen om undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete torde omfattas av olika gruppundantag.

Genom gruppundantaget får parterna i avtalet ett skydd mot ingripanden så länge villkoren för undantag är uppfyllda. Regler av det slaget finns också inom EU-rätten där kommissionen bemyndigats att utfärda förordningar om gruppundantag från förbudet i artikel 101.1 i EUF-fördraget.

Ett gruppundantag påverkar inte tillämpningen av förbudet mot missbruk av dominerande ställning i konkurrenslagen. Motsvarande principer tillämpas även inom EU:s konkurrensrätt.

Särskilda gruppundantagslagar

Gruppundantagen regleras sedan den 1 november 2008 i särskilda lagar. Dessförinnan var gruppundantagen reglerade i förordningar (se prop. 2007/08:135, s. 234 ff.).

I 2 kap. 3 § konkurrenslagen listas de gruppundantag som nu är i kraft. Där föreskrivs att från förbudet gäller undantag för sådana grupper av avtal (gruppundantag) som avses i

1. lagen (2008:580) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om viss taxisamverkan,
2. lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal,
3. lagen (2008:582) om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal,
4. lagen (2008:583) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling,
5. lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn,
6. lagen (2008:585) om gruppundantag för vissa konkurrensbegränsande avtal inom försäkringssektorn, och
7. lagen (2008:586) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om tekniköverföring.

Samtliga svenska gruppundantag, förutom det som avser taxisamverkan, har EU-rättslig motsvarighet.

I konkurrenslagen anges att om ett enskilt avtal är undantaget från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete, men avtalet har följder som är oförenliga med den generella undantagsregeln, får Konkurrensverket besluta att avtalet inte ska omfattas av gruppundantaget. Innebörden av ett sådant beslut är att parterna i avtalet inte åtnjuter det skydd mot ingripande, i form av t.ex. ett åläggande att upphöra med överträdelser, som gruppundantaget ger. Motsvarande bestämmelser gäller även inom EU-rätten för avtal som omfattas av någon förordning om gruppundantag som beslutats av kommissionen. Av artikel 29.2 i förordning (EG) nr 1/2003 följer att Konkurrensverket kan återkalla ett undantag för ett avtal som omfattas av en förordning om gruppundantag som kommissionen meddelat.

4.3.3 Legalundantag inom jordbrukssektorn och taxinäringen

Konkurrenslagen innehåller särskilda bestämmelser för vissa former av samarbete mellan små företag, s.k. legalundantag. Det gäller samarbeten inom primära lantbruksföreningar, t.ex. enskilda lantbrukare, och vissa samarbeten mellan taxiföretag. Legalundantagen innebär att förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete inte är tillämpligt på ett samarbete om de förutsättningar som anges i de särskilda bestämmelserna är uppfyllda. Bestämmelserna om legalundantag ger parterna i avtalet ett skydd mot ingripanden på konkurrensrättslig grund. Undantaget påverkar dock inte tillämpningen av konkurrenslagens förbud mot missbruk av dominerande ställning.

4.4 Förhållandet mellan den svenska konkurrensrätten och EU-rätten

Konkurrenslagen är, som tidigare nämnts, utformad med EU-rätten som förebild. Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete och den generella undantagsregeln har sin förebild i artikel 101.1 och 101.3 i EUF-fördraget.

En förutsättning för att tillämpa artikel 101 i EUF-fördraget är att handeln mellan medlemsstaterna påverkas. Samhandelskriteriet har tolkats vidsträckt; det räcker att påverkan på samhandeln är potentiell. Till följd av detta begränsar kriteriet inte EU-rättens tillämpning särskilt påtagligt. I tillkännagivandet Riktlinjer om begreppet påverkan på handeln i artikel 81 och 82 i fördraget (EUT C 101, 27.4.2004, s. 81, nu artikel 101 och 102 i EUF-fördraget) redovisar EU-kommissionen de principer som har utarbetats av unionsdomstolarna beträffande tolkningen av begreppet påverkan på handeln.

När det gäller tillämpningen av artikel 101 i EUF-fördraget är en av de viktigaste rättsakterna rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpningen av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget (EGT L 1, 4.1.2003, s. 1, Celex 32003R0001, nu artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget). Av förordningen följer att det för

Konkurrensverket och domstolarna finns en skyldighet att, om nationell konkurrensrätt tillämpas på avtal och förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstaterna inom EU, tillämpa också artikel 101 och 102 i EUF-fördraget (artikel 3). Detta innebär att när en svensk domstol tillämpar t.ex. 2 kap. 1 § konkurrenslagen på ett avtal mellan två företag som kan påverka handeln mellan medlemsstater, är domstolen också skyldig att tillämpa artikel 101 i EUF-fördraget.

Förordning (EG) nr 1/2003 bygger på parallella kompetenser. Kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna inom EU har behörighet att tillämpa artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget fullt ut beträffande avtal och förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstaterna. I förordningen finns bestämmelser som syftar till att garantera en enhetlig tillämpning av unionens konkurrensregler. Förordning (EG) nr 1/2003 innehåller också regler om samarbete och kompetensfördelning mellan de nationella konkurrensmyndigheterna, domstolarna och kommissionen. I förordningen finns vidare de grundläggande reglerna avseende förfarandet vid kommissionen. De nationella konkurrensmyndigheterna inom EU och kommissionen ingår och samarbetar i nätverket European Competition Network (ECN).

EU-förordningar är direkt tillämpliga i medlemsstaterna från den dag de träder i kraft och behöver därför inte omsättas nationellt för att kunna tillämpas av nationella myndigheter och få effekt för enskilda.

5 Ett nytt gruppundantag för specialiseringsavtal

5.1 Gällande ordning

5.1.1 **Lagen om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal**

Såsom angetts ovan föreskrivs i 2 kap. 3 § konkurrenslagen att sådana grupper av avtal som avses i lagen (2008:582) om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal (gruppundantagslagen) är undantagna från förbudet mot konkurrensbegränsade samarbete i 2 kap. 1 § konkurrenslagen.

Gruppundantagslagen är tillämplig på avtal som ingås mellan två eller flera företag om villkoren för deras produktspecialisering (specialiseringsavtal):

1. Avtal om ensidig specialisering, varigenom den ena avtalsparten åtar sig att upphöra med eller avstå från tillverkning av vissa produkter och att köpa dessa av ett konkurrerande företag, medan det sistnämnda företaget åtar sig att tillverka och leverera produkterna i fråga.

2. Avtal om ömsesidig specialisering, varigenom två eller flera avtalsparter ömsesidigt åtar sig att upphöra med eller avstå från tillverkning av vissa olika produkter och att i stället köpa dessa från de andra avtalsparterna som åtar sig att leverera dem.

3. Avtal om gemensam produktion, varigenom två eller flera avtalsparter åtar sig att gemensamt tillverka vissa produkter.

I 1 kap. 6 § konkurrenslagen jämställs avtal med beslut av en sammanslutning av företag och samordnade förfaranden mellan företag. Även sådana beslut och förfaranden omfattas av gruppundantagslagen.

I gruppundantagslagen finns bestämmelser som undantar specialiseringsavtal från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i konkurrenslagen. Lagen gäller endast för sådana avtal som uppfyller förutsättningarna för undantag i den generella, alltid gällande, undantagsbestämmelsen i konkurrenslagen. Vidare finns en hänvisning till konkurrenslagen som innebär att Konkurrensverket i ett visst fall kan återkalla undantaget för ett enskilt avtal om avtalet har följder som är oförenliga med den generella undantagsbestämmelsen i konkurrenslagen. Trots att ett avtal omfattas av det skydd mot ingripanden som gruppundantaget ger, kan undantaget alltså återkallas om avtalet exempelvis inte bidrar till att förbättra distributionen av varor eller tjänster eller att konsumenterna inte tillförsäkras en skälig andel av den vinst som uppstår genom avtalet.

När det gäller de närmare förutsättningarna för gruppundantaget hänvisar lagen till kommissionens förordning (EG) nr 2658/2000 av den 29 november 2000 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av specialiseringsavtal (EGT L 304, 5.12.2000, s. 3, Celex 32000R2658). I lagen finns vissa lagtekniska anpassningar av förordningens bestämmelser till svenska förhållanden.

För det fall ett avtal inte uppfyller förutsättningarna för att omfattas av gruppundantagslagen får en prövning av avtalet ske på sedvanligt sätt. Först prövas om avtalet omfattas av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete. Därefter prövas om villkoren för undantag i den generella, alltid gällande, undantagsbestämmelsen är uppfyllda. Att avtalet inte omfattas av gruppundantaget innebär alltså inte att avtalet är eller presumeras vara förbjudet.

5.1.2 Lagen hänvisar till kommissionens gamla förordning om gruppundantag för specialiseringsavtal

De närmare förutsättningarna och villkoren för att ett avtal m.m. ska omfattas av gruppundantaget regleras i kommissionens förordning (EG) nr 2658/2000. Detta framgår genom en hänvisning i gruppundantagslagen. Förordningen är tidsbegränsad och upphörde att gälla den 31 december 2010. Nedan görs en kortfattad genomgång av de artiklar som är av betydelse för tillämpningen av lagen.

Artikel 2 innehåller definitioner av en rad begrepp. Artikel 3 utvidgar undantaget till att även omfatta vissa inköps- och försäljningsavtal. I artikel 4 finns en föreskrift om marknadsandelar. Där sägs att undantaget endast gäller om de deltagande företagens sammanlagda marknadsandel inte överstiger 20 procent av den relevanta marknaden. Detta innebär att om parterna tillsammans har en marknadsandel som överstiger 20 procent, är gruppundantaget inte tillämpligt.

Bestämmelserna i artikel 5.1 anger i vilka fall ett specialiseringsavtal inte omfattas av gruppundantaget, trots att företagets marknadsandel inte

överstiger 20 procent. Undantaget gäller inte avtal som direkt eller indirekt, ensamt eller i samverkan med andra faktorer under parternas kontroll syftar till att

- a) fastställa priser vid försäljning av produkterna till tredje man,
- b) begränsa produktion eller försäljning, eller
- c) dela upp marknader eller kundunderlag.

I artikel 5.2 finns bestämmelser som anger i vilka fall en begränsning av produktion eller en prisfastställelse kan accepteras.

Artikel 6 i förordningen innehåller bestämmelser om hur marknadsandelarna ska fastställas. Där regleras också följderna av att marknadsandelströskeln om 20 procent överskrids för ett avtal som omfattas av gruppundantaget.

5.2 EU-kommissionens nya förordning om gruppundantag för specialiseringsavtal

5.2.1 Inledning

Den 14 december 2010 antog EU-kommissionen förordning (EU) nr 1218/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av specialiseringsavtal (EUT L 335, 18.12.2010, s. 43, Celex 32010R1218). Samtidigt antog kommissionen riktlinjer för tillämpningen av artikel 101 i EUF-fördraget på horisontella samarbetsavtal (EUT C 11, 14.1.2011, s. 1).

Förordningen finns som *bilaga 3*. Nedan beskrivs huvuddragen i förordningen. Förordningen bygger i huvudsak på förordning (EG) nr 2658/2000, vilken upphörde att gälla den 31 december 2010.

5.2.2 Förordningens omfattning

Definitioner

Artikel 1 innehåller definitioner av de termer och begrepp som används i förordningen. I förhållande till förordning (EG) nr 2658/2000 har några nya begrepp introducerats, t.ex. *specialiseringsprodukt* och *produkt i senare led*. Det bör understrykas att med uttrycket avtal avses i förordningen även ett beslut av en företagssammanslutning eller ett samordnat förfarande.

I artikel 1.1 a sägs att med uttrycket *specialiseringsavtal* avses ett ensidigt specialiseringsavtal, ett ömsesidigt specialiseringsavtal eller ett avtal om gemensam produktion. Ett *ensidigt specialiseringsavtal* är enligt artikel 1.1 b ett avtal mellan två parter som är verksamma på samma produktmarknad, varigenom en part samtycker till att helt eller delvis upphöra med produktion av vissa produkter eller att avstå från att producera dessa produkter och att köpa dem från den andra parten, som förbinder sig att producera och leverera dessa produkter. Definitionen för ett *ömsesidigt specialiseringsavtal* är enligt artikel 1.1 c ett avtal mellan två eller flera parter som är verksamma på samma produktmarknad, varigenom två eller flera parter ömsesidigt samtycker till att helt eller

delvis upphöra med eller avstå från tillverkning av vissa, men skilda produkter och att i stället köpa dessa produkter från övriga parter, som förbinder sig att producera och leverera dem. *Avtal om gemensam produktion* är enligt artikel 1.1 d ett avtal varigenom två eller flera parter förbinder sig att gemensamt tillverka vissa produkter.

Undantaget för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal

I artikel 2.1 förklarar kommissionen att förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i artikel 101.1 i EUF-fördraget inte är tillämpligt på specialiseringsavtal, om något annat inte följer av förordningen.

Vidare anges i artikel 2.2 att gruppundantaget också ska tillämpas på specialiseringsavtal som innehåller bestämmelser om överlåtelse eller licensiering av immateriella rättigheter till en eller flera av parterna, under förutsättning att dessa bestämmelser inte utgör det primära syftet med avtalet, men är direkt knutna till och nödvändiga för att genomföra avtalet. Slutligen anges i artikel 2.3 att gruppundantaget också gäller för specialiseringsavtal genom vilka parterna godtar en exklusiv inköps- eller leveransskyldighet eller parterna inte självständigt säljer specialiseringsprodukterna utan distribuerar dem gemensamt.

Marknadsandelströskel

För gruppundantaget tillämpas enligt artikel 3 en marknadsandelströskel om 20 procent. Det innebär att avtalet inte omfattas av gruppundantaget om parternas sammanlagda marknadsandel är högre än 20 procent. I artikel 5 finns regler om beräkning av marknadsandelar och följden av att tröskeln överskrids.

Allvarliga konkurrensbegränsningar som medför att gruppundantaget inte gäller

I artikel 4 sägs att gruppundantaget enligt artikel 2 inte ska gälla specialiseringsavtal som, direkt eller indirekt, ensamt eller i kombination med andra faktorer som parterna kontrollerar, syftar till något av följande:

- a) Fastställande av priser vid försäljning av produkterna till tredje part, med undantag för fastställande av priser som tas ut av direktkunder vid gemensam distribution.
- b) Begränsning av produktion eller försäljning, med undantag för
 - bestämmelser om överenskomna produktmängder vid avtal om ensidig eller ömsesidig specialisering eller fastställande av kapacitet och produktionsvolym i samband med avtal om gemensam produktion, och
 - fastställande av försäljningsmål i samband med gemensam distribution.
- c) Uppdelning av marknader eller kunder.

Avtal som innehåller sådana begränsningar som nämns i artikel 4 omfattas alltså inte av gruppundantaget, även om parternas marknadsandel skulle understiga 20 procent.

I artikel 6 föreskrivs en tvåårig övergångsperiod för avtal som var i kraft den 31 december 2010 och som inte uppfyller villkoren för undantag enligt förordningen, men som uppfyller villkoren för undantag enligt förordning (EG) nr 2658/2000. Gruppundantagsförordningen träder enligt artikel 7 i kraft 1 januari 2011 och gäller till utgången av december 2022.

5.3 Gruppundantaget för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal anpassas till EU-rätten

Regeringens förslag: Gruppundantaget för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal ska anpassas till den nya kommissionsförordningen.

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 augusti 2011. Äldre föreskrifter ska gälla till utgången av december 2012 för avtal som var i kraft den 1 augusti 2011. Äldre föreskrifter ska dock inte gälla för avtal som vid ikraftträdandet uppfyller villkoren för gruppundantag enligt de nya föreskrifterna.

Promemorians förslag överstämmer med regeringens, med undantag för att lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2011 och att äldre föreskrifter föreslås gälla till utgången av december 2011.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inget att erinra mot promemorians förslag. För att upprätthålla förutsebarheten i konkurrensreglerna liksom rättslikheten med EU-rätten anser *Kommerskollegium* att de svenska reglerna bör träda i kraft vid samma tidpunkt som EU-reglerna.

Skälen för regeringens förslag: Ett system med gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal har funnits i svensk rätt sedan 1993 och bedöms ha fungerat väl. Den nu gällande lagen om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal bygger på kommissionens förordning (EG) nr 2658/2000 av den 29 november 2000 om tillämpning av artikel 81.3 i fördraget på grupper av specialiseringsavtal. Denna gruppundantagsförordning har genom en hänvisning i lagen gjorts tillämplig på avtal som omfattas av konkurrenslagen. När förordningen nu upphört att gälla och ersatts av förordning (EU) nr 1218/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget av Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av specialiseringsavtal bör svensk rätt anpassas till den nya förordningen. Härigenom bibehålls den rättslikhet som eftersträvas på konkurrensrättens område, vilket är till gagn för företagen som då kommer att träffas av samma konkurrensregler oavsett om EUF-fördraget eller konkurrenslagen är tillämplig i det enskilda fallet.

Kommissionens nya förordning trädde i kraft den 1 januari 2011. Med hänsyn härtill bör anpassningen av de svenska reglerna ske så snart som möjligt därefter, vilket av praktiska skäl föreslås vara den 1 augusti 2011.

Den omständigheten att anpassningen till den nya förordningen inte träder i kraft samtidigt som förordningen innebär att olika materiella

regler kommer att gälla under en kort period för bedömningen av konkurrensbegränsande specialiseringsavtal. Vilka regler som ska tillämpas avgörs av det s.k. samhandelskriteriet (se avsnitt 4.4). Detta innebär att när samhandeln kan påverkas ska EU-rätten och därmed den nya kommissionsförordningen tillämpas. Om samhandeln inte påverkas tillämpas gruppundantagslagen i gällande lydelse. Till dess lagändringen träder i kraft kan således frågan om samhandel få betydelse för bedömningen av konkurrensbegränsande specialiseringsavtal.

Den nya kommissionsförordningen innehåller övergångsbestämmelser. Bestämmelserna innebär att förordning (EG) nr 2658/2000 tillämpas till utgången av december 2012 för avtal som var i kraft den 31 december 2010 och som uppfyller villkoren för undantag i förordning (EG) nr 2658/2000, men som inte uppfyller villkoren för undantag enligt den nya förordningen. Bestämmelser med motsvarande innehåll bör införas i den svenska gruppundantagslagen för tiden efter den 1 augusti 2011 och tillämpas till utgången av december 2012. Mot bakgrund av intresset av rättslighet på konkurrensrättens område bör några särskilda övergångsregler i övrigt inte införas för tiden därefter.

6 Ett nytt gruppundantag för avtal om forskning och utveckling

6.1 Gällande ordning

6.1.1 Lagen om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling

Såsom angetts ovan föreskrivs i 2 kap. 3 § konkurrenslagen att sådana grupper av avtal som avses i lagen (2008:583) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling (gruppundantagslagen) är undantagna från förbudet mot konkurrensbegränsade samarbete i konkurrenslagen.

Gruppundantagslagen är tillämplig på avtal som ingås mellan två eller flera företag om villkoren för hur de ska bedriva

1. gemensam forskning och utveckling avseende varor eller metoder och gemensamt utnyttjande av forsknings- och utvecklingsresultaten,
2. gemensamt utnyttjande av resultaten av sådan forskning och utveckling avseende produkter eller metoder som bedrivits gemensamt inom ramen för ett tidigare ingånget avtal mellan samma parter, eller
3. gemensam forskning och utveckling avseende varor eller metoder utan gemensamt utnyttjande av resultaten.

I 1 kap. 6 § konkurrenslagen jämställs avtal med beslut av en sammanslutning av företag och samordnade förfaranden mellan företag. Även sådana beslut och förfaranden omfattas av gruppundantagslagen.

I gruppundantagslagen finns bestämmelser som undantar forsknings- och utvecklingsavtal från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete. Gruppundantaget gäller endast för sådana avtal som uppfyller förutsättningarna för undantag i den generella, alltid gällande, undantagsbestämmelsen i konkurrenslagen. Vidare finns en hänvisning

till konkurrenslagen som innebär att Konkurrensverket i ett visst fall kan återkalla undantaget för ett enskilt avtal om avtalet har följder som är oförenliga med den generella undantagsbestämmelsen i konkurrenslagen. Trots att ett avtal omfattas av det skydd mot ingripanden som gruppundantaget ger, kan undantaget alltså återkallas om avtalet exempelvis inte bidrar till att förbättra distributionen av varor eller tjänster eller att konsumenterna inte tillförsäkras en skälig andel av den vinst som uppstår genom avtalet.

När det gäller de närmare förutsättningarna för gruppundantag hänvisar lagen till kommissionens förordning (EG) nr 2659/2000 av den 29 november 2000 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av avtal om forskning och utveckling (EGT L 304, 5.12.2000, s. 7, Celex 32000R2659). I lagen finns vissa lagtekniska anpassningar av förordningens bestämmelser till svenska förhållanden.

För det fall ett avtal inte uppfyller förutsättningarna för att omfattas av gruppundantagslagen får en prövning av avtalet ske på sedvanligt sätt. Först prövas om avtalet omfattas av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete. Därefter prövas om villkoren för undantag i den generella, alltid gällande, undantagsbestämmelsen är uppfyllda. Att avtalet inte omfattas av gruppundantaget innebär alltså inte att avtalet är eller presumeras vara förbjudet.

6.1.2 Lagen hänvisar till kommissionens gamla förordning om gruppundantag för avtal om forskning och utveckling

De närmare förutsättningarna och villkoren för att ett avtal m.m. ska omfattas av gruppundantaget regleras i kommissionens förordning (EG) nr 2659/2000. Detta framgår genom en hänvisning i gruppundantagslagen. Förordningen är tidsbegränsad och upphörde att gälla den 31 december 2010. Nedan görs en kortfattad genomgång av de artiklar som är av betydelse för tillämpningen av lagen.

Artikel 2 innehåller definitioner av en rad begrepp. I artikel 3 anges ett antal villkor som måste vara uppfyllda för att undantaget ska vara tillämpligt, bl.a. märks att alla parter i avtalet måste få tillgång till resultaten av den gemensamma forskningen och utvecklingen för vidare forskning och utnyttjande.

I artikel 4 finns bestämmelser om vilka marknadsandelströsklar som gäller för undantag.

Det bör noteras att reglerna om marknadsandelar i gruppundantagslagen inte motsvarar dem som finns i förordningen. Av gruppundantagslagen följer att någon marknadsandelströskel inte gäller för konkurrerande företag så länge som forsknings- och utvecklingsprojektet pågår. Av motiven till lagen framgår följande (Fm 2001:2, s. 21 f.).

”Artikel 4 Punkt 1 och 2 i kommissionens nya gruppundantag motsvarar i princip motsvarande bestämmelser i det gamla gruppundantaget, med den förändringen att tröskelvärdet i punkt 2 höjts från 20 % till 25 %. Enligt punkten 1 skall undantag, om företagen inte är konkurrenter, gälla så länge som forsknings- och utvecklingsprojektet pågår. Om resultaten utnyttjas gemensamt, skall undantaget fortsätta att gälla under sju år (tidigare fem år) från den tidpunkt när de produkter som omfattas av avtalet för första gången

släpps ut på marknaden på den inre marknaden. Punkten 2 avser det fallet att två eller flera företag är konkurrerande företag. Vid sådant förhållande gäller undantag enligt artikel 1 för den tid som anges i punkt 1 endast om de deltagande företagens sammanlagda marknadsandelar vid FoU-avtalets ingående inte överstiger 25 % av den relevanta marknaden för de produkter som kan förbättras eller ersättas av de produkter som omfattas av avtalet. Det kan noteras att det i punkten 2 i den svenska översättningen av förordningen genom ett uppenbart skrivfel intagits även bestämmelsen i punkt 3.

Bestämmelsen om tröskelvärden i de fall där två eller flera av de samarbetande företagen är konkurrenter gavs aldrig motsvarande tillämpning i den nu gällande svenska förordningen om gruppundantag för avtal om FoU. Det innebär att det i Sverige inte finns någon begränsning avseende marknadsandelar under de första fem åren för konkurrenter som samarbetar om FoU.

I förordningsmotiven till den förutvarande svenska gruppundantagsförordningen anfördes att uteslutningen av den bestämmelsen i den svenska förordningen medför att konkurrerande tillverkare behandlas på samma sätt som icke konkurrerande tillverkare i det svenska gruppundantaget. Som skäl för det avsteget från EG:s gruppundantag anfördes att det får antas att de samarbeten om utveckling och forskning som kan få verkningar på den svenska marknaden regelmässigt är av den omfattningen att de skall bedömas enligt EES-reglerna varför det inte framstår som meningsfullt att ge förbudet i 6 § konkurrenslagen ett vidsträcktare tillämpningsområde än som blir följden av EES-reglerna.

Som framgått ovan har den nu berörda bestämmelsen inte heller getts motsvarande tillämpning i den nu gällande svenska förordningen. I motiven till den nu gällande svenska förordningen (Fm 1996:5, s. 10) anfördes som skäl för detta följande.

Forsknings- och utvecklingsarbetet i svenska företag är inte i samma utsträckning som i andra länder kopplat till verksamheten inom universitet och högskolor. Vanligen torde det vara de större företagen på marknaden som bedriver forsknings- och utvecklingsarbete. Inte sällan bedrivs sådant arbete även inom ramen för olika branschorganisationer.

FoU är värdefulla inslag i en dynamisk ekonomi. Det finns anledning att inta en liberal hållning till forsknings- och utvecklingsarbete. Mot denna bakgrund bör även fortsättningsvis konkurrerande tillverkare jämföras med icke konkurrerande tillverkare i det svenska gruppundantaget.

Regeringen anser att de anförda skälen alltjämt föreligger. Det finns därför starka skäl för att också denna gång jämföra konkurrerande tillverkare med icke konkurrerande tillverkare i det svenska gruppundantaget.

Däremot bör punkt 1 och 3, med viss språklig justering beträffande punkt 1, ges motsvarande tillämpning i det svenska gruppundantaget.”

Bestämmelserna i artikel 5 anger i vilka fall ett avtal om forskning och utveckling inte omfattas av gruppundantaget. Undantaget gäller inte avtal som direkt eller indirekt, ensamt eller i samverkan med andra faktorer under parternas kontroll syftar till att exempelvis begränsa företagets frihet att bedriva forskning och utveckling inom ett område som saknar anknytning till avtalet eller som syftar till att begränsa produktion eller försäljning eller till att fastställa priser vid försäljning av produkter till tredje man.

Artikel 6 i förordningen innehåller bestämmelser om hur marknadsandelarna ska fastställas. Där regleras också följderna av att marknadsandelströskeln om 25 procent överskrids för ett avtal som omfattas av gruppundantaget.

6.2 EU-kommissionens nya förordning om gruppundantag för avtal om forskning och utveckling

6.2.1 Inledning

Den 14 december 2010 antog EU-kommissionen förordning (EU) nr 1217/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av forsknings- och utvecklingsavtal (EUT L 335, 18.12.2010, s. 36, Celex 32010R1217). Förordningen trädde i kraft den 1 januari 2011 och gäller till utgången av december 2022. Som ovan nämnts antog kommissionen samtidigt riktlinjer för tillämpningen av artikel 101 i EUF-fördraget på horisontella samarbetsavtal.

Förordningen finns som *bilaga 4*. Nedan beskrivs huvuddragen i förordningen, vilken i huvudsak bygger på förordning (EG) nr 2659/2000 som upphörde att gälla den 31 december 2010.

6.2.2 Förordningens omfattning

Definitioner

Artikel 1 innehåller definitioner av de termer och begrepp som används i förordningen. I förhållande till förordning (EG) nr 2659/2000 har några nya begrepp introducerats, t.ex. *specialisering i samband med forskning och utveckling* respektive *specialisering i samband med utnyttjande*. Det bör understrykas att med uttrycket avtal avses i förordningen även ett beslut av en företagssammanslutning eller ett samordnat förfarande.

Med *forsknings- och utvecklingsavtal* menas enligt artikel 1.1 a ett avtal mellan två eller fler parter som avser de villkor på vilka dessa parter bedriver

i) gemensam forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik och gemensamt utnyttjande av resultaten från denna forskning och utveckling,

ii) gemensamt utnyttjande av resultaten från forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik som gemensamt har bedrivits inom ramen för ett tidigare avtal mellan samma parter,

iii) gemensam forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik utan gemensamt utnyttjande av resultaten,

iv) beställd forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik och gemensamt utnyttjande av resultaten från denna forskning och utveckling,

v) gemensamt utnyttjande av resultaten från beställd forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik som har bedrivits inom ramen för ett tidigare avtal mellan samma parter, eller

vi) beställd forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik utan gemensamt utnyttjande av resultaten.

Vad gäller punkterna iv–vi om beställd forskning bör noteras att dessa är nya och innebär att gruppundantaget har utvidgats. I ingressen anger kommissionen följande (p. 17):

”Det kan inte uteslutas att det kan uppstå konkurrensbegränsande avskärmning om en part finansierar flera forsknings- och utvecklingsprojekt som utförs av konkurrenter med avseende på samma avtalsprodukter eller avtalsteknik, särskilt om den parten får ensamrätt att utnyttja resultaten i förhållande till tredje parter. Förmånen enligt denna förordning bör därför omfatta sådana avtal om beställd forskning och utveckling endast om samtliga parter i dessa inbördes sammanhängande avtal, dvs. den finansierande parten och alla de parter som utför forskningen och utvecklingen, har en sammanlagd marknadsandel på högst 25 %.”

Undantaget för konkurrensbegränsande forsknings- och utvecklingsavtal

I artikel 2.1 återfinns gruppundantaget för konkurrensbegränsande forsknings- och utvecklingsavtal. Av artikeln framgår att förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i artikel 101.1 i EUF-fördraget inte är tillämpligt på avtal om forskning och utveckling om inte något annat följer av förordningen.

Undantaget omfattar enligt artikel 2.2 även bestämmelser i forsknings- och utvecklingsavtal som gäller överlåtelse eller licensiering av immateriella rättigheter till en eller flera av parterna eller till en enhet som parterna upprättar för att utföra den gemensamma forskningen. Detta gäller dock under förutsättning av att dessa bestämmelser inte utgör det primära syftet med sådana avtal, men är direkt knutna till dem och nödvändiga för att genomföra dem.

Artikel 3 ställer vissa ytterligare krav på avtalets innehåll och parterna för att ett konkurrensbegränsande forsknings- och utvecklingsavtal ska omfattas av gruppundantaget.

Marknadsandelströskel

Artikel 4 innehåller bestämmelser om vilka andelar parterna i avtalet högst får ha på marknaden för att avtalet ska omfattas av gruppundantaget.

När det gäller avtal mellan företag som inte är konkurrenter tillämpas ingen marknadsandelströskel för undantaget så länge som forsknings- och utvecklingsprojektet pågår. För avtal mellan två eller flera företag som konkurrerar med varandra sägs att gruppundantaget gäller om parternas sammanlagda andel av den relevanta produkt- och teknikmarknaden inte överstiger 25 procent när forsknings- och utvecklingsavtalet ingås.

Om resultaten däremot utnyttjas gemensamt av parterna, ska undantaget fortsätta att gälla under sju år från den tidpunkt när avtalsprodukterna eller avtalstekniken för första gången släpps ut på marknaden på den inre marknaden. Därefter gäller undantaget under förutsättning av att parternas sammanlagda andel av den relevanta marknaden för avtalsprodukterna eller avtalsmetoderna inte överstiger 25 procent.

Artikel 7 innehåller regler om beräkning av marknadsandelar och följderna av att tröskeln överskrids. Prop. 2010/11:59

Allvarliga konkurrensbegränsningar som medför att gruppundantaget inte gäller

Artikel 5 föreskriver att gruppundantaget inte gäller för avtal som innehåller vissa allvarliga konkurrensbegränsningar. Exempelvis omfattar inte gruppundantaget avtal som innehåller förbud mot forskning och utveckling inom områden som inte har samband med avtalet, vissa fall av prisfastställelse eller marknadsdelning. Avtal som innehåller allvarliga konkurrensbegränsningar av det slag som räknas upp i artikel 5 omfattas alltså inte av gruppundantaget.

Allvarliga konkurrensbegränsningar som utesluts från gruppundantaget

I artikel 6 anges två villkor som inte får förekomma i avtal om forskning och utveckling. Det gäller dels villkor som hindrar part att angripa giltigheten av immateriella rättigheter som parterna har och som är av betydelse för projektet, dels villkor som ålägger deltagande företag att inte bevilja licens till tredje man i vissa fall. Dessa villkor var tidigare, enligt förordning (EG) nr 2659/2000, att beteckna som allvarliga konkurrensbegränsningar som medförde att avtalet inte omfattades av gruppundantaget.

Övriga bestämmelser

I artikel 8 föreskrivs en tvåårig övergångsperiod för avtal som var i kraft den 31 december 2010 och som inte uppfyller villkoren för undantag enligt förordningen, men som uppfyller villkoren för undantag enligt förordning (EG) nr 2659/2000. Förordningen träder enligt artikel 9 i kraft den 1 januari 2011 och gäller till utgången av december 2022.

6.3 Gruppundantaget för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling anpassas till EU-rätten

Regeringens förslag: Bestämmelserna om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling ska anpassas till den nya kommissionsförordningen.

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 augusti 2011. Äldre föreskrifter ska gälla till utgången av december 2012 för avtal som var i kraft den 1 augusti 2011. Äldre föreskrifter ska dock inte gälla för avtal som vid ikraftträdandet uppfyller villkoren för gruppundantag enligt de nya föreskrifterna.

Promemorians förslag överstämmer med regeringens, med undantag för att lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2011 och att äldre föreskrifter föreslås gälla till utgången av december 2011.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att erinra mot promemorians förslag. *Advokatfirman Vinge KB* avstyrker förslaget. Vinge anför bl.a. att förslaget inte är tillräckligt allsidigt belyst och att konsekvenserna av att gruppundantagets tillämpningsområde minskas genom att vissa trösklar för marknadsandelar införs inte kan bedömas fullt ut. I den mån det föreslagna gruppundantaget inte undantar från konkurrenssynpunkt oproblematiske svenska forsknings- och utvecklingsprojekt innebär förslaget, enligt Vinge, en försämring för dessa projekt, vilket leder till rättsosäkerhet, kostnadsökningar och försämrade konkurrenskraft. *Kommerskollegium* anser att de svenska reglerna bör träda i kraft vid samma tidpunkt som EU-reglerna.

Skälen för regeringens förslag: Ett system med gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling finns i svensk rätt sedan 1993 och bedöms ha fungerat väl. Den nu gällande lagen om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling bygger på kommissionens förordning (EG) nr 2659/2000 av den 29 november 2000 om tillämpning av artikel 81.3 i fördraget på grupper av forsknings- och utvecklingsavtal. Denna gruppundantagsförordning har genom en hänvisning i lagen gjorts tillämplig på avtal som omfattas av konkurrenslagen. När förordningen nu upphört att gälla och ersatts av förordning (EU) nr 1217/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av forsknings- och utvecklingsavtal bör svensk rätt anpassas till den nya förordningen. Härigenom bibehålls den rättslikhet som eftersträvas på konkurrensrättens område, vilket är till gagn för företagen som möts av samma konkurrensregler oavsett om EUF-fördraget eller konkurrenslagen är tillämplig i det enskilda fallet.

Fråga uppkommer därefter om anpassningen ska ske fullt ut eller om, som nu är fallet, andra villkor ska gälla för gruppundantag för samarbeten mellan konkurrerande företag. Såsom framgår av avsnitt 6.1.2 följer av gruppundantagslagen i gällande lydelse att forsknings- och utvecklingsavtal mellan konkurrerande företag omfattas av gruppundantaget oavsett vilken andel parterna har av den marknad som är relevant för de produkter samarbetet avser. På denna punkt skiljer sig de svenska reglerna från kommissionens förordning markant. Enligt förordningen får den sammanlagda marknadsandelen inte överstiga 25 procent vid avtalets ingående.

I motiven till gällande svenska bestämmelser om marknadsandels-trösklar uttalade regeringen bl.a. att skälet till avsteget från EU:s gruppundantag var att forskning och utveckling var värdefulla inslag i en dynamisk ekonomi och att det fanns anledning att inta en liberal hållning till forsknings- och utvecklingsarbete (Fm 2001:2, s. 22). Enligt regeringens mening är forsknings- och utvecklingsarbete alltså ett betydande och viktigt inslag i en dynamisk ekonomi. Samtidigt måste dock beaktas att ett avsteg från EU-rätten, som innebär att konkurrenslagens förbud mot konkurrensbegränsande samarbete inte gäller för samarbeten som kan vara förbjudna enligt EU-rätten, skapar tillämpningsproblem och rättsosäkerhet för företagen. En ordning som den nu gällande innebär att företagen har att tillämpa två regelverk för att bedöma om det konkurrensbegränsande avtalet är förbjudet eller om det

är tillåtet. Avgörande för bedömningen är det s.k. samhandelskriteriet (se avsnitt 4.4). Frågan om ett avtal kan påverka samhandeln, och därmed omfattas av EU-rätten, kan få olika utfall beroende på omständigheterna i det enskilda fallet (se bl.a. MD 2005:7 och MD 2008:12).

Mot bakgrund av det ovan sagda framstår det som mindre lämpligt att behålla regler i gruppundantagslagen som avsevärt avviker från motsvarande EU-rättsliga bestämmelser. En sådan avvikelse leder till minskad rättstrygghet och ökade administrativa kostnader för företagen som har att tillämpa två regelverk för att bedöma samma konkurrensbegränsande avtal. En anpassning till det nya gruppundantaget bör därför ske fullt ut.

Förordning (EU) nr 1217/2010 trädde i kraft den 1 januari 2011. Med hänsyn härtill bör anpassningen av den svenska lagen ske så snart som möjligt därefter, vilket av praktiska skäl föreslås vara den 1 augusti 2011.

Den omständigheten att anpassningen till den nya förordningen inte träder i kraft samtidigt som förordningen innebär att olika materiella regler kommer att gälla under en kort period för bedömningen av konkurrensbegränsande forsknings- och utvecklingsavtal. Vilka regler som ska tillämpas under den perioden får avgöras av det s.k. samhandelskriteriet (se ovan). Detta innebär att när samhandeln kan påverkas ska EU-rätten och därmed den nya kommissionsförordningen tillämpas. Om samhandeln inte påverkas tillämpas gruppundantagslagen i gällande lydelse. Till dess lagändringen träder i kraft kan således frågan om samhandel få betydelse för bedömningen av konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling.

Den nya förordningen innehåller övergångsbestämmelser. Bestämmelserna innebär att förordning (EG) nr 2659/2000 gäller till utgången av december 2012 för avtal som var i kraft den 1 januari 2011 och som inte uppfyller villkoren för undantag enligt den nya förordningen, men som uppfyller villkoren för undantag i förordning (EG) nr 2659/2000. Bestämmelser med motsvarande innehåll bör införas i den svenska gruppundantagslagen för tiden efter den 1 augusti 2011 och tillämpas till utgången av december 2012. Mot bakgrund av intresset av rättslikhet på konkurrensrättens område bör några särskilda övergångsregler i övrigt inte införas för tiden därefter.

7 Redaktionell ändring i konkurrenslagen

Regeringens förslag: Bestämmelserna i första och andra stycket i 5 kap. 16 § konkurrenslagen ska föras samman till ett stycke.

Skälen för regeringens förslag: I samband med att bestämmelserna i 5 kap. 16 § anpassades till Lissabonfördraget kom första stycket i paragrafen att delas in i två stycken. Denna styckeindelning bör rättas till. De två styckena förs därför samman till ett stycke.

Innebörden av lagen (2008:582) om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal respektive lagen (2008:583) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling är att de bestämmelser som tillämpas inom EU-rätten på motsvarande avtal även gäller enligt svensk rätt, när EU-reglerna inte är tillämpliga. Skiljelinjen mellan de båda regelverken utgörs av det s.k. samhandelskriteriet (se ovan avsnitt 4.4). Om en svensk domstol tillämpar t.ex. en gruppundantagslag på ett konkurrensbegränsande avtal som kan påverka handeln mellan medlemsstater, är domstolen också skyldig att tillämpa motsvarande EU-rättsliga gruppundantag.

När kommissionens förordningar (EG) nr 2658/2000 och 2659/2000 nu har ersatts av nya förordningar, kommer olika regler för konkurrensbegränsande avtal att gälla för företagen beroende på om avtalet kan påverka handeln mellan medlemsstater eller ej. Detta leder till bristande förutsägbarhet för företagen, med ökade kostnader för att efterleva konkurrensreglerna som följd. Med anledning härav föreslås därför ändringar i lagen (2008:582) om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal respektive lagen (2008:583) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling. Ändringarna syftar till att anpassa de svenska reglerna till motsvarande EU-rättsliga bestämmelser. Det finns ingen skyldighet att anpassa lagarna till de nya förordningarna, men genom anpassningen upprätthålls förutsägbarheten i konkurrensreglerna liksom rättslikheten med EU-rätten. Att inte genomföra föreslagna ändringar skulle följaktligen leda till att samma fråga kan komma att bedömas olika beroende på om nationell konkurrensrätt eller EU:s konkurrensrätt är tillämplig i det enskilda fallet. Gruppundantag på nationell nivå, och som motsvarar de EU-rättsliga gruppundantagen, får därför anses vara positiva för företagen som därigenom kan få lägre administrativa kostnader i förhållande till vad som skulle ha gällt om de föreslagna ändringarna inte genomfördes eller om några nationella gruppundantag på detta område inte fanns.

Såsom nyss angetts innebär de föreslagna ändringarna att samma materiella konkurrensregler kommer att vara tillämpliga för företagens samarbeten, oavsett om nationella eller EU:s konkurrensregler är tillämpliga i det enskilda fallet. Mot den bakgrunden bedöms inte lagförslagen få några negativa effekter av betydelse för företagens arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt.

Förslagen bedöms inte medföra några ökade kostnader för det allmänna.

9.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:582) om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal

1 § Denna lag tillämpas på följande avtal som ingås mellan företag (parterna) om villkoren för deras produktspecialisering (specialiseringsavtal):

1. Avtal om ensidig specialisering mellan två parter som är verksamma på samma produktmarknad, varigenom en part samtycker till att helt eller delvis upphöra med produktion av vissa produkter eller att avstå från att producera dessa produkter och att köpa dem från den andra parten som förbinder sig att producera och leverera dessa produkter.

2. Avtal om ömsesidig specialisering mellan två eller flera parter som är verksamma på samma produktmarknad, varigenom två eller flera parter ömsesidigt samtycker till att helt eller delvis upphöra med eller avstå från tillverkning av vissa, men skilda produkter och att i stället köpa dessa produkter från övriga parter, som förbinder sig att producera och leverera dem.

3. Avtal om gemensam produktion, varigenom två eller flera parter förbinder sig att gemensamt tillverka vissa produkter.

Bestämmelsen i 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:579) ska även tillämpas på avtal enligt denna lag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2 och 5.3. Ändringarna, som görs i paragrafens *första stycke*, visar vilka grupper av avtal som är undantagna från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i 2 kap. 1 § konkurrenslagen. Första stycket motsvarar artikel 1.1 a–d i kommissionens förordning (EU) nr 1218/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av specialiseringsavtal. Bestämmelserna bör tolkas mot bakgrund av den praxis som utvecklas inom EU-rätten.

Andra stycket hänvisar till konkurrenslagens definition av begreppet avtal. Stycket är oförändrat.

3 § I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EU) nr 1218/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av specialiseringsavtal på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 6 och 7. Dock ska hänvisningarna till undantaget i artikel 2.2 och 2.3 samt artiklarna 3–5 avse 2 § i förening med 1 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2 och 5.3. I paragrafen hänvisas till bestämmelserna i kommissionens förordning (EU) nr 1218/2010. Hänvisningen innebär att de materiella bestämmelserna i förordningen ger ramen för vilka avtal eller andra förfaranden som omfattas av det gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal som

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser behandlas i avsnitt 5.3. De nya reglerna träder i kraft den 1 augusti 2011. För avtal som vid den tidpunkten var i kraft föreskrivs att äldre föreskrifter ska tillämpas till utgången av december 2012. Om ett sådant avtal däremot uppfyller de villkor för undantag som ställs i de nya reglerna, tillämpas de nya reglerna i stället.

Bestämmelserna har sin motsvarighet i artikel 6 i kommissionens förordning (EU) nr 1218/2010.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:583) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling

1 § Denna lag tillämpas på avtal som ingås mellan två eller flera företag (parterna) och avser de villkor på vilka dessa parter bedriver

1. gemensam forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik och gemensamt utnyttjande av resultaten från denna forskning och utveckling,

2. gemensamt utnyttjande av resultaten från forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik som gemensamt har bedrivits inom ramen för ett tidigare avtal mellan samma parter,

3. gemensam forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik utan gemensamt utnyttjande av resultaten,

4. beställd forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik och gemensamt utnyttjande av resultaten från denna forskning och utveckling,

5. gemensamt utnyttjande av resultaten från beställd forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik som har bedrivits inom ramen för ett tidigare avtal mellan samma parter, eller

6. beställd forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik utan gemensamt utnyttjande av resultaten.

Bestämmelsen i 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:579) ska även tillämpas på avtal enligt denna lag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.2 och 6.3. Ändringarna, som görs i paragrafens *första stycke*, utvisar vilka grupper av avtal som omfattas av lagens undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i 2 kap. 1 § konkurrenslagen. Första stycket 1–6 motsvarar artikel 1.1 a i kommissionens förordning (EU) nr 1217/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av forsknings- och utvecklingsavtal.

Bestämmelserna bör tolkas mot bakgrund av den praxis som utvecklas inom EU-rätten. Prop. 2010/11:59

Andra stycket hänvisar till konkurrenslagens definition av begreppet avtal. Stycket är oförändrat.

3 § I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EU) nr 1217/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av forsknings- och utvecklingsavtal på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 8 och 9. Dock ska hänvisningarna till undantaget i artiklarna 2.2 och 3–7 avse 2 § i förening med 1 §. Vidare ska i artiklarna 4.1, 5 f och 5 g samt 6 a och 6 b uttrycket ”på den inre marknaden” ersättas med ”i landet”.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.2 och 6.3. I paragrafen hänvisas till bestämmelserna i kommissionens förordning (EU) nr 1217/2010. Hänvisningen innebär att de materiella bestämmelserna i förordningen ger ramen för vilka avtal eller andra förfaranden som omfattas av det gruppundantag för konkurrensbegränsande forsknings- och utvecklingsavtal som föreskrivs i 1 och 2 §§. Reglerna i förordningen bör tolkas mot bakgrund av den praxis som utvecklas inom EU-rätten.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser behandlas i avsnitt 6.3. De nya reglerna träder i kraft den 1 augusti 2011. För avtal som vid den tidpunkten var i kraft föreskrivs att äldre föreskrifter ska tillämpas till utgången av december 2012. Om ett sådant avtal däremot uppfyller de villkor för undantag som ställs i de nya reglerna, tillämpas de nya reglerna i stället.

Bestämmelserna har sin motsvarighet i artikel 8 i kommissionens förordning (EU) nr 1217/2010.

9.3 Förslaget till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)

16 § Bestämmelserna i 6 och 9–13 §§ gäller även när Konkurrensverket, på begäran av Europeiska kommissionen, genomför en sådan undersökning som avses i artikel 22.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003. Bestämmelsen i 9 § andra stycket första meningen gäller dock inte om det kan befaras att undersökningen skulle förlora i betydelse, om den inte påbörjas omedelbart.

Första stycket gäller även när Konkurrensverket på begäran av kommissionen genomför en sådan undersökning som avses i artikel 12.1 i rådets förordning (EG) nr 139/2004.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7. Ändringen, som enbart är redaktionell, innebär att det tidigare första och andra stycket har förts samman till ett stycke.

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:582) om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (2008:582) om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag tillämpas på följande avtal som ingås mellan *två eller flera* företag (*avtalsparterna*) om villkoren för deras produktspecialisering (specialiseringsavtal):

1. *Avtal om ensidig specialisering*, varigenom *den ena avtalsparten* åtar sig att upphöra med eller avstå från *tillverkning* av vissa produkter och att köpa *dess* av *ett konkurrerande företag*, *medan det sistnämnda företaget* åtar sig att *tillverka* och leverera *produkterna* i fråga.

2. *Avtal om ömsesidig specialisering*, varigenom *två eller flera avtalsparter* ömsesidigt åtar sig att *helt eller delvis* upphöra med eller avstå från *tillverkning* av vissa *olika produkter* och att i stället köpa *dess* från *de andra avtalsparterna* som åtar sig att leverera dem.

3. *Avtal om gemensam produktion*, varigenom *två eller flera avtalsparter* åtar sig att *gemensamt tillverka* vissa produkter.

Bestämmelsen i 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:579) ska även tillämpas på avtal enligt denna lag.

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag tillämpas på följande avtal som ingås mellan företag (*parterna*) om villkoren för deras produktspecialisering (specialiseringsavtal):

1. *Ensidiga specialiseringsavtal mellan två parter* som är *verksamma på samma produktmarknad eller produktmarknader*, varigenom *en part samtycker till att helt eller delvis* upphöra med *produktion av vissa produkter* eller att avstå från att *producera* *dess* produkter och att köpa *dem från den andra parten* som *samtycker till att producera* och leverera *dess* produkter.

2. *Ömsesidiga specialiseringsavtal mellan två eller flera parter* som är *verksamma på samma produktmarknad eller produktmarknader*, varigenom *två eller flera parter* ömsesidigt *samtycker till att helt eller delvis* upphöra med eller avstå från *tillverkning* av vissa, *men skilda* produkter och att i stället köpa *dess* *produkter* från *övriga parter*, som *samtycker till att producera* och leverera dem.

3. *Avtal om gemensam produktion*, varigenom *två eller flera parter* åtar sig att *gemensamt tillverka* vissa produkter.

3 §

I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 2658/2000 av den 29 november 2000 om tillämpning av artikel 81.3 i fördraget på grupper av specialiseringsavtal på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 1.1 samt 7–9. Dock ska i artikel 3–5 ”artikel 1” bytas mot ”2 § i förening med 1 §”.

I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EU) nr .../... av den [...] om tillämpning av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av specialiseringsavtal på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1 samt 6–7. Dock ska hänvisningar till undantaget avse 2 § i förening med 1 §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

2. Äldre föreskrifter gäller till utgången av december 2011 för avtal som var i kraft den 1 juli 2011. Äldre föreskrifter gäller dock inte för avtal som vid den tidpunkten uppfyller villkoren för gruppundantag enligt de nya föreskrifterna.

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:583) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling

Prop. 2010/11:59
Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (2008:583) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag tillämpas på avtal som ingås mellan två eller flera företag (*avtalsparterna*) om villkoren för hur de ska bedriva

1. gemensam forskning och utveckling avseende *varor* eller *metoder* och gemensamt utnyttjande av forsknings- och utvecklingsresultaten,

2. gemensamt utnyttjande av resultaten av *sådan* forskning och utveckling avseende *produkter* eller *metoder* som *bedrivits* gemensamt inom ramen för ett tidigare *ingånget* avtal mellan samma parter, eller

3. gemensam forskning och utveckling avseende *varor* eller *metoder* utan gemensamt utnyttjande av resultaten

Bestämmelsen i 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:579) ska även tillämpas på avtal enligt denna lag.

1 §

Denna lag tillämpas på avtal som ingås mellan två eller flera företag (*parterna*) om villkoren för hur de ska bedriva

1. gemensam forskning och utveckling avseende *avtalsprodukter* eller *avtalsmetoder* och gemensamt utnyttjande av *resultaten från denna forskning och utveckling*,

2. gemensamt utnyttjande av resultaten *från* forskning och utveckling avseende *avtalsprodukter* eller *avtalsmetoder* som gemensamt *har bedrivits* inom ramen för ett tidigare avtal mellan samma parter, eller

3. gemensam forskning och utveckling avseende *avtalsprodukter* eller *avtalsmetoder* utan gemensamt utnyttjande av resultaten.

3 §

I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 2659/2000 av den 29 november 2000 om tillämpning av artikel 81.3 i fördraget på grupper av *avtal om forskning och utveckling* på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 1.1, 4.2 samt 7–9. Dock ska i artikel 3–5 ”artikel 1” bytas mot ”2 § i förening med 1 §”. Vidare ska i artikel 5.1 e, g och i–j uttrycken ”på den inre

I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EU) nr .../.. av den [...] om tillämpning av artikel 101.3 i fördraget om *Europeiska unionens funktionssätt* på grupper av *forsknings- och utvecklingsavtal* på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1 samt 8–9. Dock ska *hänvisningarna till undantaget avse 2 § i förening med 1 §*. Vidare ska i artikel 1.13, 4.1, 5 f–g och 6 a–b uttrycket ”på

marknaden” och ”inom den inre marknaden” ersätts med ”i landet” samt i punkt j ”gemenskapen” ersätts med ”landet”. Slutligen ska i artikel 4.1 ”Om de deltagande företagen inte är konkurrerande företag, ska undantag enligt artikel 1” ersättas med ”Undantaget enligt artikel 1 ska”.

den inre marknaden” ersätts med ”i landet”.

Prop. 2010/11:59
Bilaga 1

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

2. Äldre föreskrifter gäller till utgången av december 2011 för avtal som var i kraft den 1 juli 2011. Äldre föreskrifter gäller dock inte för avtal som vid den tidpunkten uppfyller villkoren för gruppundantag enligt de nya föreskrifterna.

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 2010/11:59
Bilaga 2

Remissyttranden över promemorian Horisontella konkurrensbegränsningar har avgetts av följande instanser. Svea hovrätt, Marknadsdomstolen, Stockholms tingsrätt, Konkurrensverket, Konsumentverket, Kommerskollegium, Tillväxtanalys, Tillväxtverket, Advokatfirman Vinge KB, Företagarna och Svenskt Näringsliv.

Följande remissinstanser har inbjudits att yttra sig men avstått. Vinnova, Gernandt & Danielsson Advokatbyrå KB och Sveriges konsumenter.

Kommissionens förordning (EU) nr 1218/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av specialiseringsavtal

Prop. 2010/11:59
Bilaga 3

18.12.2010

SV

Europeiska unionens officiella tidning

L 335/43

KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EU) nr 1218/2010

av den 14 december 2010

om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av specialiseringsavtal

(Text av betydelse för EES)

EUROPEISKA KOMMISSIONEN HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt,

med beaktande av rådets förordning (EEG) nr 2821/71 av den 20 december 1971 om tillämpning av fördragets artikel 85.3 på grupper av avtal, beslut och samordnade förfaranden⁽¹⁾,

efter att ha offentliggjort ett utkast till denna förordning,

efter samråd med rådgivande kommittén för kartell- och monopolfrågor, och

av följande skäl:

- (1) Förordning (EEG) nr 2821/71 ger kommissionen befogenhet att genom förordning tillämpa artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt^(*) på vissa grupper av avtal, beslut och samordnade förfaranden som omfattas av artikel 101.1 i fördraget och som avser specialisering, inklusive avtal som är nödvändiga för att åstadkomma specialisering.
- (2) Kommissionens förordning (EG) nr 2658/2000 av den 29 november 2000 om tillämpning av artikel 81.3 i fördraget på grupper av specialiseringsavtal^(?) definierar grupper av specialiseringsavtal som kommissionen ansåg normalt uppfylla villkoren i artikel 101.3 i fördraget. Med tanke på att erfarenheterna av tillämpningen av den förordningen, som upphör att gälla den 31 december 2010, på det hela taget varit positiva och med hänsyn till de ytterligare erfarenheter som gjorts sedan den förordningen antogs, är det lämpligt att en ny gruppundantagsförordning antas.

⁽¹⁾ EGT L 285, 29.12.1971, s. 46.

^(?) EGT L 304, 5.12.2000, s. 3.

^(*) Med verkan från och med den 1 december 2009 har artikel 81 i EG-fördraget ersatts av artikel 101 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Innehållet i bestämmelserna är dock i sak oförändrat. I denna förordning bör hänvisningar till artikel 101 i EUF-fördraget i förekommande fall förstås som hänvisningar till artikel 81 i EG-fördraget. Genom EUF-fördraget infördes också vissa ändringar i terminologin, tex. ersattes "gemenskapen" med "unionen" och den "gemensamma marknaden" med den "inre marknaden". I denna förordning används EUF-fördragets terminologi genomgående.

(3) Denna förordning bör uppfylla de två kraven på att effektivt skydda konkurrensen och att ge företagen tillräcklig rättslig förutsebarhet. Samtidigt som dessa mål eftersträvas bör så stor hänsyn som möjligt tas till behovet av att förenkla den administrativa tillsynen och de rättsliga ramarna. Under en viss nivå av marknadsstyrka kan det i allmänhet presumeras att specialiseringsavtal som faller inom tillämpningsområdet för artikel 101.3 i fördraget ger upphov till positiva effekter som kommer att uppväga eventuella negativa effekter på konkurrensen.

(4) För tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget genom förordning är det inte nödvändigt att fastställa vilka avtal som kan omfattas av artikel 101.1 i fördraget. Vid en individuell bedömning av avtal som omfattas av artikel 101.1 i fördraget måste flera faktorer beaktas, särskilt strukturen på den relevanta marknaden.

(5) Förmånen av det undantag som fastställs genom denna förordning bör begränsas till de avtal som med tillräcklig säkerhet kan antas uppfylla villkoren i artikel 101.3 i fördraget.

(6) Sannolikheten för att avtal om specialisering i fråga om produktion bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen av varor är störst om parterna har kompletterande kunskaper, tillgångar eller verksamheter, eftersom de berörda företagen kan koncentrera sig på tillverkning av vissa produkter och följaktligen arbeta effektivare och erbjuda produkterna till lägre priser. Det samma kan generellt sägas om avtal om specialisering i fråga om färdigställande av tjänster. Under förutsättning att konkurrensen är verkningsfull kommer konsumenterna sannolikt att få en skälig andel av de uppnådda fördelarna.

(7) Dessa fördelar kan uppnås genom avtal där en part helt eller delvis avstår från att tillverka vissa produkter eller färdigställa vissa tjänster till förmån för en annan part ("ensidig specialisering"), avtal där alla parterna helt eller delvis avstår från att tillverka vissa varor eller färdigställa vissa tjänster till förmån för en annan part ("ömsesidig specialisering") samt avtal där parterna förbinder sig att gemensamt tillverka vissa produkter eller färdigställa vissa tjänster ("gemensam produktion"). I den här förordningen kräver begreppen ensidig och ömsesidig specialisering inte att en part minskar kapaciteten, eftersom det räcker

med att produktionsvolymen minskas. Begreppet gemensam produktion kräver dock inte att parterna var för sig minskar sin produktionsverksamhet utöver räckvidden för sitt planerade avtal om gemensam produktion.

- (8) Ensidiga och ömsesidiga specialiseringsavtal är till själva sin karaktär sådana att de förutsätter att parterna är verksamma på samma produktmarknad. Det är inte nödvändigt att parterna är verksamma på samma geografiska marknad. Tillämpningen av denna förordning på ensidiga och ömsesidiga specialiseringsavtal bör följaktligen inskränka sig till scenarier där parterna är verksamma på samma produktmarknad. Avtal om gemensam produktion kan ingås av parter som redan är verksamma på samma produktmarknad men också av parter som vill gå in på en produktmarknad med hjälp av avtalet. Avtal om gemensam produktion bör därför omfattas av tillämpningsområdet för denna förordning oberoende av om parterna redan är verksamma på samma produktmarknad.
- (9) För att fördelarna med specialiseringen ska kunna förverkligas utan att någon part helt lämnar marknaden i leden efter produktionen, bör ensidiga och ömsesidiga specialiseringsavtal endast omfattas av denna förordning om de föreskriver leverans- och inköpskyldigheter eller gemensam distribution. Leverans- och inköpskyldigheter kan vara exklusiva men behöver inte vara det.
- (10) Om parternas andel av den relevanta marknaden för de produkter som är föremål för ett specialiseringsavtal inte överstiger en viss nivå kan det presumeras att avtalet som regel kommer att skapa ekonomiska fördelar i form av stordrifts- eller diversifieringsfördelar eller bättre produktionsteknik, samtidigt som konsumenterna tillförsäkras en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås. Om de produkter som tillverkas inom ramen för ett specialiseringsavtal är mellanprodukter som en eller flera av parterna helt eller delvis använder som insatsprodukter i sin egen tillverkning av vissa produkter i senare led som de därefter säljer på marknaden, bör undantaget enligt denna förordning gälla endast om parternas andel av den relevanta marknaden för dessa produkter i senare led inte överstiger en viss nivå. Om man i ett sådant fall endast beaktar parternas andel av marknaden för mellanprodukten negligeras den potentiella risken för att konkurrenter utestängs från marknaden för produkter i senare led eller drabbas av prishöjningar på insatsprodukter. Det finns emellertid inte någon presumtion för att specialiseringsavtal antingen omfattas av artikel 101.1 i fördraget eller att de inte uppfyller villkoren i artikel 101.3 i fördraget när tröskelvärdet för marknadsandelar enligt denna förordning har överskridits eller

andra villkor i denna förordning inte är uppfyllda. I sådana fall måste en individuell bedömning av specialiseringsavtalet göras mot bakgrund av artikel 101 i fördraget.

- (11) Avtal som innehåller begränsningar som inte är absolut nödvändiga för att uppnå de positiva effekterna av ett specialiseringsavtal bör inte undantas enligt denna förordning. Avtal som innehåller vissa typer av allvarliga begränsningar av konkurrensen som hör samman med fastställande av priser gentemot tredje part, begränsning av produktion eller försäljning och uppdelning av marknader eller kundunderlag bör i princip inte omfattas av den undantagsförmån som fastställs genom denna förordning, oberoende av parternas marknadsandel.
- (12) Bestämmelserna i denna förordning om begränsningen avseende marknadsandelar, om att vissa avtal inte undantas och om övriga villkor säkerställer normalt att de avtal som omfattas av gruppundantaget inte ger parterna möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av de berörda produkterna eller tjänsterna.
- (13) Enligt artikel 29.1 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget⁽¹⁾ kan kommissionen återkalla förmånen enligt denna förordning om den i ett visst fall konstaterar att ett avtal på vilket det undantag som föreskrivs i denna förordning är tillämpligt ändå har verkningar som är oförenliga med artikel 101.3 i fördraget.
- (14) Enligt artikel 29.2 i förordning (EG) nr 1/2003 får konkurrensmyndigheten i en medlemsstat återkalla gruppundantaget enligt denna förordning på den medlemsstatens territorium eller en del av detta, om ett avtal som omfattas av det undantag som fastställs i denna förordning i ett visst fall ändå har verkningar som är oförenliga med artikel 101.3 i fördraget på den medlemsstatens territorium, eller på en del av detta vilken uppvisar alla kännetecken på en avgränsad geografisk marknad.
- (15) Förmånen enligt denna förordning kan återkallas i enlighet med artikel 29 i förordning (EG) nr 1/2003 till exempel om den relevanta marknaden är mycket koncentrerad och konkurrensen redan är svag, särskilt på grund av övriga marknadsaktörers individuella marknadsställning eller kopplingar mellan andra marknadsaktörer som skapats genom parallella specialiseringsavtal.

⁽¹⁾ EGT L 1, 4.1.2003, s. 1.

- (16) För att underlätta ingåendet av specialiseringsavtal, som kan påverka parternas struktur, bör giltighetstiden för denna förordning fastställas till 12 år.

dessutom – om specialiseringsprodukterna är mellanprodukter som en eller flera av parterna helt eller delvis använder internt för tillverkning av produkter i senare led – den relevanta produktmarknad och geografiska marknad som produkterna i senare led hör till.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Definitioner

1. I denna förordning gäller följande definitioner:

- a) *specialiseringsavtal*: ett ensidigt specialiseringsavtal, ett ömsesidigt specialiseringsavtal eller ett avtal om gemensam produktion.
- b) *ensidigt specialiseringsavtal*: ett avtal mellan två parter som är verksamma på samma produktmarknad, varigenom en part samtycker till att helt eller delvis upphöra med produktion av vissa produkter eller att avstå från att producera dessa produkter och att köpa dem från den andra parten, som förbinder sig att producera och leverera dessa produkter.
- c) *ömsesidigt specialiseringsavtal*: ett avtal mellan två eller flera parter som är verksamma på samma produktmarknad, varigenom två eller flera parter ömsesidigt samtycker till att helt eller delvis upphöra med eller avstå från tillverkning av vissa, men skilda produkter och att istället köpa dessa produkter från övriga parter, som förbinder sig att producera och leverera dem.
- d) *avtal om gemensam produktion*: ett avtal varigenom två eller flera parter förbinder sig att gemensamt tillverka vissa produkter.
- e) *avtal*: ett avtal, ett beslut av en företagsammanslutning eller ett samordnat förfarande.
- f) *produkt*: en vara eller en tjänst, inbegripet både mellanprodukter eller tjänster i mellanledet och färdigprodukter eller tjänster i slutledet, utom distributions- och uthyrningstjänster.
- g) *produktion*: tillverkning av varor eller färdigställande av tjänster, även genom underleverantörer.
- h) *färdigställande av tjänster*: verksamhet i tidigare led, innan tjänsterna tillhandahålls till kunder.
- i) *relevant marknad*: den relevanta produktmarknad och geografiska marknad som specialiseringsprodukterna hör till och

j) *specialiseringsprodukt*: en produkt som tillverkas inom ramen för ett specialiseringsavtal.

k) *produkt i senare led*: en produkt för vilken en specialiseringsprodukt av en eller flera av parterna används som insatsprodukt och som dessa parter avvitrar på marknaden.

l) *konkurrerande företag*: en faktisk eller potentiell konkurrent.

m) *faktisk konkurrent*: ett företag som är verksamt på samma relevanta marknad.

n) *potentiell konkurrent*: ett företag som, om specialiseringsavtalet inte fanns, på realistiska grunder och inte endast som en rent teoretisk möjlighet vid en liten men bestående höjning av relativpriserna sannolikt inom högst tre år skulle göra de nödvändiga ytterligare investeringarna eller ta på sig andra nödvändiga omställningskostnader för att komma in på den relevanta marknaden.

o) *exklusiv leveransskyldighet*: en skyldighet att inte leverera specialiseringsprodukten till ett konkurrerande företag som inte är part i avtalet.

p) *exklusiv inköpskyldighet*: en skyldighet att köpa specialiseringsprodukten enbart från en part i avtalet.

q) med *gemensamt avses*, i fråga om distribution, att parterna

i) sköter distributionen av produkterna genom ett gemensamt team, en gemensam organisation eller ett gemensamt företag, eller

ii) utser en tredje part till distributör på exklusiv eller icke-exklusiv basis, under förutsättning att denna tredje part inte är ett konkurrerande företag.

r) *distribution*: distribution, inbegripet försäljning av varor och tillhandahållande av tjänster.

2. I denna förordning ska begreppen *företag* och *part* även omfatta dessa företags respektive anknutna företag.

Med *anknutna företag* avses:

- a) företag i vilka en part i specialiseringsavtalet direkt eller indirekt
 - i) har befogenhet att utöva mer än hälften av rösträttigheterna,
 - ii) har befogenhet att utse mer än hälften av ledamöterna i styrelsen, direktionen eller organ som rättsligt företräder företaget, eller
 - iii) har rätt att leda företagets verksamhet,
- b) företag som direkt eller indirekt gentemot en part i specialiseringsavtalet har de rättigheter eller befogenheter som anges i led a,
- c) företag i vilka ett företag som avses i led b direkt eller indirekt har de rättigheter eller befogenheter som anges i led a,
- d) företag i vilka en part i specialiseringsavtalet tillsammans med ett eller flera av de företag som avses i led a, b eller c eller i vilka två eller flera av de sistnämnda företagen gemensamt har de rättigheter eller befogenheter som anges i led a,
- e) företag i vilka de rättigheter eller befogenheter som anges i led a gemensamt innehas av
 - i) parter i specialiseringsavtalet eller deras respektive anknutna företag som avses i leden a–d, eller
 - ii) en eller flera parter i specialiseringsavtalet eller ett eller flera av deras anknutna företag som avses i leden a–d, samt en eller flera tredje parter.

Artikel 2

Undantag

1. Enligt artikel 101.3 i fördraget och om inte något annat följer av denna förordning förklaras härmed artikel 101.1 i fördraget icke tillämplig på specialiseringsavtal.

Detta undantag ska gälla i den mån som sådana avtal innehåller konkurrensbegränsningar som omfattas av artikel 101.1 i fördraget.

2. Undantaget enligt punkt 1 ska tillämpas på specialiseringsavtal som innehåller bestämmelser om överlåtelse eller licensiering av immateriella rättigheter till en eller flera av parterna, under förutsättning att dessa bestämmelser inte utgör det primära syftet med dessa avtal, men är direkt knutna till dem och nödvändiga för genomförandet av dem.

3. Undantaget enligt punkt 1 ska tillämpas på specialiseringsavtal genom vilka

- a) parterna godtar en exklusiv inköpskyldighet eller exklusiv leveransskyldighet, eller
- b) parterna inte självständigt säljer specialiseringsprodukterna utan distribuerar dem gemensamt.

Artikel 3

Tröskelvärde för marknadsandel

Undantaget enligt artikel 2 ska gälla på villkor att parternas sammanlagda marknadsandel inte överstiger 20 % på någon relevant marknad.

Artikel 4

Särskilt allvarliga begränsningar

Undantaget enligt artikel 2 ska inte gälla specialiseringsavtal som, direkt eller indirekt, ensamt eller i kombination med andra faktorer som parterna kontrollerar, syftar till något av följande:

- a) Fastställande av priser vid försäljning av produkterna till tredje part, med undantag för fastställande av priser som tas ut av direktkunder vid gemensam distribution.
- b) Begränsning av produktion eller försäljning, med undantag för
 - i) bestämmelser om överenskomna produktmängder vid avtal om ensidig eller ömsesidig specialisering eller fastställande av kapacitet och produktionsvolym i samband med avtal om gemensam produktion, och
 - ii) fastställande av försäljningsmål i samband med gemensam distribution.
- c) Uppdelning av marknader eller kunder.

Artikel 5

Tillämpning av tröskelvärdet för marknadsandelar

För tillämpningen av tröskelvärdet för marknadsandelar enligt artikel 3 ska följande regler gälla:

- a) Marknadsandelen ska beräknas på grundval av marknadsvärdet av försäljningen; om det inte finns några tillgängliga uppgifter om försäljningsvärdet på marknaden, kan uppskattningar som grundas på annan tillförlitlig marknadsinformation, däribland försäljningsvolymerna på marknaden, användas för att fastställa parternas marknadsandel.

b) Marknadsandelen ska beräknas på grundval av uppgifter som avser det föregående kalenderåret.

c) Marknadsandelarna för de företag som avses i artikel 1.2 andra stycket led e ska fördelas lika mellan de företag som har de rättigheter eller befogenheter som anges i artikel 1.2 andra stycket led a.

d) Om den marknadsandel som avses i artikel 3 från början inte överstiger 20 % men senare stiger över denna nivå, dock utan att överstiga 25 %, ska undantaget enligt artikel 2 fortsätta att gälla under två på varandra följande kalenderår efter det år då tröskelvärdet 20 % överskreds för första gången.

e) Om den marknadsandel som avses i artikel 3 från början inte överstiger 20 % men senare stiger över 25 %, ska undantaget enligt artikel 2 fortsätta att gälla under ett kalenderår efter det år då nivån 25 % överskreds för första gången.

f) Leden d och e får inte utnyttjas tillsammans, så att undantaget fortsätter att gälla längre än två kalenderår.

Artikel 6

Övergångsperiod

Förbudet i artikel 101.1 i fördraget ska inte gälla under perioden från och med den 1 januari 2011 till och med den 31 december 2012 i fråga om avtal som redan var i kraft den 31 december 2010 och som inte uppfyller villkoren för undantag enligt denna förordning, men som uppfyller villkoren för undantag enligt förordning (EG) nr 2658/2000.

Artikel 7

Giltighetsperiod

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2011.

Den ska upphöra att gälla den 31 december 2022.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 14 december 2010.

På kommissionens vägnar

José Manuel BARROSO

Ordförande

Kommissionens förordning (EU) nr 1217/2010 av den 14 december 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av forsknings- och utvecklingsavtal

Prop. 2010/11:59

Bilaga 4

L 335/36

SV

Europeiska unionens officiella tidning

18.12.2010

KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EU) nr 1217/2010

av den 14 december 2010

om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av forsknings- och utvecklingsavtal

(Text av betydelse för EES)

EUROPEISKA KOMMISSIONEN HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt,

med beaktande av rådets förordning (EEG) nr 2821/71 av den 20 december 1971 om tillämpning av fördragets artikel 85.3 på grupper av avtal, beslut och samordnade förfaranden ⁽¹⁾,

efter att ha offentliggjort ett utkast till denna förordning,

efter samråd med rådgivande kommittén för kartell- och monopolfrågor, och

av följande skäl:

- (1) Förordning (EEG) nr 2821/71 ger kommissionen befogenhet att genom förordning tillämpa artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt ^(*) på vissa grupper av avtal, beslut och samordnade förfaranden som omfattas av artikel 101.1 i fördraget och som gäller forskning och utveckling avseende produkter, teknik eller metoder före stadiet för industriell tillämpning och utnyttjande av resultaten, inklusive bestämmelser om immateriella rättigheter.
- (2) Enligt artikel 179.2 i fördraget ska unionen stimulera företag, inklusive små och medelstora företag, i deras insatser för forskning och teknisk utveckling av hög kvalitet samt stödja deras ansträngningar att samarbeta med varandra. Syftet med denna förordning är att underlätta forskning och utveckling och samtidigt skydda konkurrensen på ett verkningfullt sätt.
- (3) Kommissionens förordning (EG) nr 2659/2000 av den 29 november 2000 om tillämpning av artikel 81.3 i fördraget på grupper av avtal om forskning och utveckling ^(†) definierar grupper av forsknings- och utvecklingsavtal som kommissionen ansåg normalt uppfylla villkoren i artikel 101.3 i fördraget. Med tanke på att

erfarenheterna av tillämpningen av den förordningen, som upphör att gälla den 31 december 2010, på det hela taget varit positiva och med hänsyn till de ytterligare erfarenheter som gjorts sedan den förordningen antogs, är det lämpligt att en ny gruppundantagsförordning antas.

- (4) Denna förordning bör uppfylla de två kraven på att effektivt skydda konkurrensen och att ge företagen tillräcklig rättslig förutsebarhet. Samtidigt som dessa mål eftersträvas bör så stor hänsyn som möjligt tas till behovet av att förenkla den administrativa tillsynen och de rättsliga ramarna. Under en viss nivå av marknadsstyrka kan det i allmänhet presumeras att forsknings- och utvecklingsavtal som faller inom tillämpningsområdet för artikel 101.3 i fördraget ger upphov till positiva effekter som kommer att uppväga eventuella negativa effekter på konkurrensen.
- (5) För tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget genom förordning är det inte nödvändigt att fastställa vilka avtal som kan omfattas av artikel 101.1 i fördraget. Vid en individuell bedömning av avtal som omfattas av artikel 101.1 i fördraget måste flera faktorer beaktas, särskilt strukturen på den relevanta marknaden.
- (6) Avtal om att bedriva gemensam forskning eller om gemensam utveckling av forskningsresultat före stadiet för industriell tillämpning omfattas i regel inte av artikel 101.1 i fördraget. Under vissa omständigheter kan sådana avtal dock omfattas av artikel 101.1 i fördraget, exempelvis om parterna träffar avtal om att inte bedriva annan forskning och utveckling inom samma område och därmed avstår från möjligheten att uppnå konkurrensfördelar i förhållande till de övriga parterna, och de bör därför omfattas av denna förordning.
- (7) Förmånen av det undantag som fastställs genom denna förordning bör begränsas till de avtal som med tillräcklig säkerhet kan antas uppfylla villkoren i artikel 101.3 i fördraget.
- (8) Sannolikheten för att samarbete inom forskning och utveckling och vid utnyttjande av resultaten främjar tekniskt och ekonomiskt framåtskridande är störst om parterna bidrar till samarbetet med kompletterande kunskande, tillgångar eller verksamheter. Detta omfattar även scenarier där en part endast finansierar en annan parts forskning och utveckling.

⁽¹⁾ EGT L 285, 29.12.1971, s. 46.

^(†) EGT L 304, 5.12.2000, s. 7.

^(*) Med verkan från och med den 1 december 2009 har artikel 81 i EG-fördraget ersatts av artikel 101 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Innehållet i bestämmelserna är dock i sak oförändrat. I denna förordning bör hänvisningar till artikel 101 i EUF-fördraget i förekommande fall förstås som hänvisningar till artikel 81 i EG-fördraget. Genom EUF-fördraget infördes också vissa ändringar i terminologin, t.ex. ersattes "gemenskapen" med "unionen" och den "gemensamma marknaden" med den "inre marknaden". I denna förordning används EUF-fördragets terminologi genomgående.

- (9) Gemensamt utnyttjande av resultaten kan anses som en naturlig följd av gemensam forskning och utveckling. Det kan ske i en rad olika former, såsom tillverkning, utnyttjande av immateriella rättigheter som i betydande grad bidrar till teknisk eller ekonomiskt framåtskridande eller saluföring av nya produkter.
- (10) En mer omfattande och effektivare forskning och utveckling kan i allmänhet förväntas gagna konsumenterna genom nya eller förbättrade produkter eller tjänster, snabbare introduktion på marknaden av sådana produkter eller tjänster, eller prissänkningar som är följden av nya eller förbättrade metoder eller teknik.
- (11) För att undantaget ska vara berättigat bör det gemensamma utnyttjandet avse produkter, teknik eller metoder för vilka det är avgörande att resultaten från forskning och utveckling används. Dessutom bör alla parterna i forsknings- och utvecklingsavtalet komma överens om att de alla kommer att ha fullständig tillgång till de slutliga resultaten från den gemensamma forskningen och utvecklingen, inbegripet immateriella rättigheter och know-how som eventuellt uppstår, för fortsatt forskning, utveckling och utnyttjande, så snart de slutliga resultaten blir tillgängliga. Tillgången till resultaten bör i regel inte begränsas vad gäller användningen av resultaten för vidare forskning och utveckling. Om parterna i enlighet med denna förordning begränsar sina rättigheter att utnyttja resultaten, i synnerhet när de specialiserar sig i samband med utnyttjandet, kan dock tillgången till resultaten för syftet att utnyttja dem begränsas i enlighet därmed. När högskolor, forskningsinstitut eller företag som tillhandahåller forsknings- och utvecklingstjänster på affärsmässiga villkor, men normalt inte aktivt utnyttjar resultaten från dessa, deltar i forskning och utveckling, kan de dessutom avtala att deras rätt att utnyttja resultaten begränsas till fortsatt forskning. Parterna kan bidra till sitt samarbete inom forskning och utveckling olika mycket beroende på sin kapacitet och sina kommersiella behov. För att avspegla och kompensera för skillnader i värdet på eller karaktären hos parternas bidrag får ett forsknings- och utvecklingsavtal som omfattas av denna förordning därför föreskriva att en part ska betala ersättning till en annan för att få tillgång till resultaten med tanke på ytterligare forskning eller utnyttjande. Ersättningen bör dock inte vara så stor att den i praktiken hindrar tillgång till resultaten.
- (12) På liknande sätt bör parterna, när forsknings- och utvecklingsavtalet inte föreskriver något gemensamt utnyttjande av resultaten, i detta avtal samtycka till att ge varandra tillgång till sin respektive redan befintliga know-how, så länge som denna know-how är en förutsättning för att övriga parter ska kunna utnyttja resultaten. Tarifferna för eventuella licensavgifter bör inte vara så höga att de i realiteten hämmar övriga parters tillgång till sådan know-how.
- (13) Det undantag som fastställs genom denna förordning bör begränsas till forsknings- och utvecklingsavtal som inte gör det möjligt för företagen att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av produkterna, tjänsterna eller tekniken i fråga. Det är nödvändigt att från gruppundantaget undanta avtal mellan konkurrenter vilkas sammanlagda andel av marknaden för produkter, tjänster eller teknik som till följd av resultaten från forsknings- och utvecklingsarbetet kan komma att förbättras eller ersättas, överskrider en viss nivå när avtalet ingås. Det finns emellertid inte någon presumtion för att forsknings- och utvecklingsavtal antingen omfattas av artikel 101.1 i fördraget eller att de inte uppfyller villkoren i artikel 101.3 i fördraget när tröskelvärdet för marknadsandelar enligt denna förordning har överskridits eller andra villkor i denna förordning inte är uppfyllda. I sådana fall måste en individuell bedömning av forsknings- och utvecklingsavtalet göras mot bakgrund av artikel 101 i fördraget.
- (14) För att säkerställa att en effektiv konkurrens upprätthålls under det gemensamma utnyttjandet av resultaten bör det föreskrivas att gruppundantaget ska upphöra att gälla, om parternas sammanlagda andel av marknaden för de produkter eller tjänster eller den teknik som är resultatet av den gemensamma forskningen och utvecklingen blir för stor. Oberoende av parternas marknadsandelar bör undantaget fortsätta att gälla under en viss period efter det att det gemensamma utnyttjandet inleds för att parternas marknadsandelar ska hinna stabilisera sig, särskilt efter lanseringen av en helt ny produkt, och för att garantera en viss minimiperiod för avkastning på det investerade kapitalet.
- (15) Avtal som innehåller begränsningar som inte är absolut nödvändiga för att uppnå de positiva effekterna av ett forsknings- och utvecklingsavtal bör inte undantas enligt denna förordning. Avtal som innehåller vissa typer av allvarliga begränsningar av konkurrensen, såsom begränsningar av parternas frihet att bedriva forskning och utveckling på områden som saknar samband med avtalet, fastställande av priser för tredje part, begränsningar av produktion eller försäljning eller begränsningar av den passiva försäljningen av avtalsprodukter eller avtalsteknik inom territorier eller till kunder som är förbehållna andra parter, bör i princip inte omfattas av den undantagsförman som fastställs genom denna förordning, oberoende av parternas marknadsandelar. I detta sammanhang utgör begränsningar av användningsområdet inte en begränsning av produktion eller försäljning och de utgör inte heller en begränsning av territorium eller kundunderlag.
- (16) Bestämmelserna i denna förordning om begränsningen avseende marknadsandelar, om att vissa avtal inte undantas och om övriga villkor säkerställer normalt att de avtal som omfattas av gruppundantaget inte ger parterna möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av de berörda produkterna eller tjänsterna.

- (17) Det kan inte uteslutas att det kan uppstå konkurrensbegränsande avskärmning om en part finansierar flera forsknings- och utvecklingsprojekt som utförs av konkurrenter med avseende på samma avtalsprodukter eller avtalsteknik, särskilt om den parten får ensamrätt att utnyttja resultaten i förhållande till tredje parter. Förmånen enligt denna förordning bör därför omfatta sådana avtal om beställd forskning och utveckling endast om samtliga parter i dessa inbördes sammanhängande avtal, dvs. den finansierande parten och alla de parter som utför forskningen och utvecklingen, har en sammanlagd marknadsandel på högst 25 %.
- (18) Avtal mellan företag som inte är konkurrerande tillverkare av produkter, teknik eller metoder som kan förbättras, substitueras eller ersättas med hjälp av resultaten från forskningen och utvecklingen kommer bara att kunna sätta en effektiv konkurrens ur spel inom forskning och utveckling under exceptionella omständigheter. Sådana avtal bör därför kunna omfattas av den förmån som fastställs i denna förordning oberoende av marknadsandelar, och exceptionella fall bör kunna åtgärdas genom beslut om att återkalla förmånen.
- (19) Enligt artikel 29.1 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget⁽¹⁾ kan kommissionen återkalla förmånen enligt denna förordning om den i ett visst fall konstaterar att ett avtal på vilket det undantag som föreskrivs i denna förordning är tillämpligt ändå har verkningar som är oförenliga med artikel 101.3 i fördraget.
- (20) Enligt artikel 29.2 i förordning (EG) nr 1/2003 får konkurrensmyndigheten i en medlemsstat återkalla gruppundantaget enligt denna förordning på den medlemsstatens territorium eller en del av detta, om ett avtal som omfattas av det undantag som fastställs i denna förordning i ett visst fall ändå har verkningar som är oförenliga med artikel 101.3 i fördraget på den medlemsstatens territorium, eller på en del av detta vilken uppvisar alla kännetecken på en avgränsad geografisk marknad.
- (21) Förmånen enligt denna förordning kan återkallas i enlighet med artikel 29 i förordning (EG) nr 1/2003 till exempel om ett forsknings- och utvecklingsavtal i väsentlig grad skulle begränsa utrymmet för tredje parter att bedriva forskning och utveckling inom ett relevant område på grund av den begränsade forskningskapacitet som finns tillgänglig på annat håll, om forsknings- och utvecklingsavtalet på grund av den särskilda utbudsstrukturen i väsentlig grad skulle begränsa tredje parts tillträde till marknaden för avtalsprodukterna eller avtalstekniken, om parterna, utan saklig grund, inte utnyttjar resultaten

från den gemensamma forskningen och utvecklingen i förhållande till tredje part, om avtalsprodukterna eller avtalstekniken inte på den gemensamma marknaden eller en väsentlig del av denna skulle vara utsatta för effektiv konkurrens från identiska produkter eller produkter som på grund av sina egenskaper, sitt pris och sin tilltänkta användning av konsumenterna betraktas som likartade, eller om forsknings- och utvecklingsavtalet skulle begränsa konkurrensen inom innovationsområdet eller sätta den effektiva konkurrensen ur spel inom forskning och utveckling på en viss marknad.

- (22) Eftersom forsknings- och utvecklingsavtal ofta är långfristiga, särskilt när samarbetet utvidgas till att även omfatta utnyttjandet av resultaten, bör giltighetstiden för denna förordning fastställas till 12 år.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Definitioner

1. I denna förordning gäller följande definitioner:

- a) *forsknings- och utvecklingsavtal*: ett avtal mellan två eller fler parter som avser de villkor på vilka dessa parter bedriver
- i) gemensam forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik och gemensamt utnyttjande av resultaten från denna forskning och utveckling,
 - ii) gemensamt utnyttjande av resultaten från forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik som gemensamt har bedrivits inom ramen för ett tidigare avtal mellan samma parter,
 - iii) gemensam forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik utan gemensamt utnyttjande av resultaten,
 - iv) beställd forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik och gemensamt utnyttjande av resultaten från denna forskning och utveckling,
 - v) gemensamt utnyttjande av resultaten från beställd forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik som har bedrivits inom ramen för ett tidigare avtal mellan samma parter, eller
 - vi) beställd forskning och utveckling avseende avtalsprodukter eller avtalsteknik utan gemensamt utnyttjande av resultaten.
- b) *avtal*: ett avtal, ett beslut av en företagssammanslutning eller ett samordnat förfarande.

⁽¹⁾ EGT L 1, 4.1.2003, s. 1.

- c) *forskning och utveckling*: förvärv av know-how avseende produkter, teknik eller metoder och utförande av teoretiska analyser, systematiska studier eller försök samt försöksproduktion, teknisk provning av produkter eller metoder, utförande av nödvändiga anläggningar och förvärv av immateriella rättigheter för resultaten.
- d) *produkt*: en vara eller en tjänst, inbegripet både mellanprodukter eller tjänster i mellanledet och färdigprodukter eller tjänster i slutledet.
- e) *avtalsteknik*: en teknik eller en metod som är ett resultat av den gemensamma forskningen och utvecklingen.
- f) *avtalsprodukt*: en produkt som härrör från den gemensamma forskningen och utvecklingen, eller som tillverkas eller tillhandahålls med tillämpning av avtalstekniken.
- g) *utnyttjande av resultaten*: tillverkning eller distribution av avtalsprodukterna eller tillämpning av avtalstekniken eller överlåtelse eller licensiering av immateriella rättigheter eller överföring av know-how som behövs för sådan tillverkning eller tillämpning.
- h) *immateriella rättigheter*: immateriella rättigheter, inbegripet industriellt rättsskydd, upphovsrätt och närstående rättigheter.
- i) *know-how*: ett paket bestående av praktisk information som inte är patentskyddad, som är ett resultat av erfarenhet och provning och som är hemlig, väsentlig och identifierad.
- j) med *hemlig* avses, i fråga om know-how, att ifrågakavande know-how inte är allmänt känd eller lätt tillgänglig.
- k) med *väsentlig* avses, i fråga om know-how, att ifrågakavande know-how är viktigt och till nytta för tillverkningen av avtalsprodukterna eller för tillämpningen av avtalstekniken.
- l) med *identifierad* avses, i fråga om know-how, att ifrågakavande know-how beskrivs tillräckligt utförligt för att det ska vara möjligt att kontrollera att den uppfyller kriterierna om hemlighet och väsentlighet.
- m) med *gemensamt* avses, i fråga om verksamhet som utförs enligt ett forsknings- och utvecklingsavtal, verksamhet där arbetet i fråga
- i) utförs av en gemensam arbetsgrupp eller organisation eller ett gemensamt företag,
 - ii) gemensamt har anförtrotts en tredje part, eller
 - iii) fördelas mellan parterna genom specialisering i samband med forskning och utveckling eller utnyttjande.
- n) *specialisering i samband med forskning och utveckling*: varje part deltar i den forskning och utveckling som omfattas av forsknings- och utvecklingsavtalet, och de fördelar forsknings- och utvecklingsarbetet sinsemellan på det sätt de finner lämpligast; detta omfattar inte beställd forskning och utveckling.
- o) *specialisering i samband med utnyttjande*: parterna fördelar sinsemellan enskilda uppgifter såsom tillverkning eller distribution, eller lägger varandra begränsningar vad gäller utnyttjandet av resultaten, såsom i förhållande till vissa territorier, kunder eller användningsområden; detta innefattar ett scenario där endast en part tillverkar och distribuerar avtalsprodukterna på grundval av en exklusiv licens som övriga parter beviljat.
- p) *beställd forskning och utveckling*: forskning och utveckling som utförs av en part och finansieras av en finansierande part.
- q) *finansierande part*: en part som finansierar beställd forskning och utveckling utan att själv utföra någon del av forsknings- och utvecklingsverksamheten.
- r) *konkurrerande företag*: en faktisk eller potentiell konkurrent.
- s) *faktisk konkurrent*: ett företag som tillhandahåller en produkt, teknik eller metod som kan förbättras, substitueras eller ersättas av avtalsprodukten eller avtalstekniken på den relevanta geografiska marknaden.
- t) *potentiell konkurrent*: ett företag som, om forsknings- och utvecklingsavtalet inte fanns, på realistiska grunder och inte endast som en rent teoretisk möjlighet vid en liten men bestående höjning av relativpriserna sannolikt inom högst tre år skulle göra de nödvändiga ytterligare investeringarna eller ta på sig andra nödvändiga omställningskostnader för att tillhandahålla en produkt, teknik eller metod som kan förbättras, substitueras eller ersättas av avtalsprodukten eller avtalstekniken på den relevanta geografiska marknaden.
- u) *relevant produktmarknad*: den relevanta marknaden för de produkter som kan förbättras, substitueras eller ersättas av avtalsprodukterna.
- v) *relevant teknikmarknad*: den relevanta marknaden för den teknik eller de metoder som kan förbättras, substitueras eller ersättas av avtalstekniken.
2. I denna förordning ska begreppen *företag* och *part* även omfatta dessa företags respektive anknutna företag.

Med *anknutna företag* avses:

- a) företag i vilka en part i forsknings- och utvecklingsavtalet direkt eller indirekt
 - i) har befogenhet att utöva mer än hälften av rösträttigheterna,
 - ii) har befogenhet att utse mer än hälften av ledamöterna i styrelsen, direktionen eller organ som rättsligt företräder företaget, eller
 - iii) har rätt att leda företagets verksamhet,
- b) företag som direkt eller indirekt gentemot en part i forsknings- och utvecklingsavtalet har de rättigheter eller befogenheter som anges i led a,
- c) företag i vilka ett företag som avses i led b direkt eller indirekt har de rättigheter eller befogenheter som anges i led a,
- d) företag i vilka en part i forsknings- och utvecklingsavtalet tillsammans med ett eller flera av de företag som avses i led a, b eller c eller i vilka två eller flera av de sistnämnda företagen gemensamt har de rättigheter eller befogenheter som anges i led a,
- e) företag i vilka de rättigheter eller befogenheter som anges i led a gemensamt innehas
 - i) parter i forsknings- och utvecklingsavtalet eller deras respektive anknutna företag som avses i leden a–d, eller
 - ii) en eller flera parter i forsknings- och utvecklingsavtalet eller ett eller flera av deras anknutna företag som avses i leden a–d, samt en eller flera tredje parter.

Artikel 2

Undantag

1. Enligt artikel 101.3 i fördraget och om inte något annat följer av denna förordning förklaras härmed artikel 101.1 i fördraget icke tillämplig på forsknings- och utvecklingsavtal.

Detta undantag ska gälla i den mån som sådana avtal innehåller konkurrensbegränsningar som omfattas av artikel 101.1 i fördraget.

2. Undantaget enligt punkt 1 ska tillämpas på forsknings- och utvecklingsavtal som innehåller bestämmelser om överlåtelse eller licensiering av immateriella rättigheter till en eller flera av parterna eller till en enhet som parterna upprättar för att utföra den gemensamma forskningen och utvecklingen, den beställda forskningen och utvecklingen eller det gemensamma utnyttjandet, under förutsättning att dessa bestämmelser inte utgör det primära syftet med sådana avtal, men är direkt knutna till dem och nödvändiga för genomförandet av dem.

Artikel 3

Villkor för undantag

1. Undantaget enligt artikel 2 ska gälla på de villkor som anges i punkterna 2–5.

2. Forsknings- och utvecklingsavtalet måste föreskriva att alla parter ska ha fullständig tillgång till de slutliga resultaten från den gemensamma forskningen och utvecklingen eller den beställda forskningen och utvecklingen, inklusive varje immateriell rättighet och know-how som uppstår, för fortsatt forskning, utveckling och utnyttjande, så snart de slutliga resultaten blir tillgängliga. Om parterna begränsar sina rättigheter att utnyttja resultaten i enlighet med denna förordning, i synnerhet när de specialiserar sig i samband med utnyttjandet, får tillgången till resultaten för syftet att utnyttja dem begränsas i enlighet därmed. Forskningsinstitut, högskolor eller företag som affärsmässigt tillhandahåller forsknings- och utvecklingstjänster utan att normalt delta aktivt i utnyttjandet av resultaten kan dessutom samtycka till att inskränka sin användning av resultaten för fortsatt forskning. Forsknings- och utvecklingsavtalet får föreskriva att parterna ska betala ersättning till varandra för att de ger varandra tillgång till resultaten för vidare forskning och utveckling, men ersättningen får inte vara så hög att den i praktiken hindrar tillgång till resultaten.

3. Utan att det påverkar tillämpningen av punkt 2 gäller att om forsknings- och utvecklingsavtalet endast avser gemensam forskning och utveckling eller beställd forskning och utveckling måste forsknings- och utvecklingsavtalet föreskriva att varje part ska ges tillgång till övriga parters eventuella befintliga know-how, om denna know-how är oundgänglig för att denna part ska kunna utnyttja resultaten. Forsknings- och utvecklingsavtalet får föreskriva att parterna ska betala ersättning till varandra för att de ger varandra tillgång till sin befintliga know-how, men ersättningen får inte vara så hög att den i praktiken hindrar tillgång till resultaten.

4. Det gemensamma utnyttjandet får endast avse resultat som skyddas av immateriella rättigheter eller utgör know-how och som är oundgängliga för tillverkningen av avtalsprodukterna eller tillämpningen av avtalstekniken.

5. Parter som anförtrotts att tillverka avtalsprodukterna genom specialisering i samband med utnyttjandet måste vara skyldiga att fullgöra övriga parters beställningar av avtalsprodukterna, utom om det i forsknings- och utvecklingsavtalet också föreskrivs om gemensam distribution i den mening som avses i artikel 1.1 led m i eller ii eller om parterna har kommit överens om att endast den part som tillverkar avtalsprodukterna får distribuera dem.

Artikel 4

Tröskelvärde för marknadsandel och undantagets varaktighet

1. Om parterna inte är konkurrerande företag ska undantaget enligt artikel 2 gälla så länge som forsknings- och utvecklingsprojektet pågår. Om resultaten utnyttjas gemensamt, ska undantaget fortsätta att gälla under sju år från den tidpunkt när avtalsprodukterna eller avtalstekniken för första gången släpps ut på marknaden på den inre marknaden.

2. Om två eller flera av parterna är konkurrerande företag ska undantaget enligt artikel 2 gälla för den period som avses i punkt 1 i denna artikel endast om det vid den tidpunkt när forsknings- och utvecklingsavtalet ingicks gällde att

- a) parterna i ett forsknings- och utvecklingsavtal, i fråga om forsknings- och utvecklingsavtal som avses i artikel 1.1 led a i, ii eller iii, har en sammanlagd marknadsandel på högst 25 % av de relevanta produkt- och teknikmarknaderna, eller
- b) den finansierande parten och alla de parter med vilka den finansierande parten har ingått forsknings- och utvecklingsavtal med avseende på samma avtalsprodukter eller avtalsteknik, i fråga om forsknings- och utvecklingsavtal som avses i artikel 1.1 led a iv, v eller vi, har en sammanlagd marknadsandel på högst 25 % av de relevanta produkt- och teknikmarknaderna.

3. Efter utgången av den period som avses i punkt 1 ska undantaget fortsätta att gälla så länge som parternas sammanlagda marknadsandel inte överstiger 25 % av de relevanta produkt- och teknikmarknaderna.

Artikel 5

Särskilt allvarliga begränsningar

Undantaget enligt artikel 2 ska inte gälla forsknings- och utvecklingsavtal som, direkt eller indirekt, ensamt eller i kombination med andra faktorer som parterna kontrollerar, syftar till något av följande:

- a) Begränsning av parternas frihet att självständigt eller i samarbete med tredje part bedriva forskning och utveckling inom ett område som saknar anknytning till det område som forsknings- och utvecklingsavtalet gäller eller, efter det att den gemensamma forskningen och utvecklingen eller den beställda forskningen och utvecklingen har avslutats, inom det område som avtalet gäller eller ett område som har anknytning till det.
- b) Begränsning av produktion eller försäljning, med undantag för
 - i) uppställande av produktionsmål, om det gemensamma utnyttjandet av resultaten innefattar gemensam produktion av avtalsprodukterna,
 - ii) uppställande av försäljningsmål, om det gemensamma utnyttjandet av resultaten innefattar gemensam distribution av avtalsprodukterna eller gemensam licensiering av avtalstekniken i den mening som avses i artikel 1.1 led m i eller ii,
 - iii) metoder som utgör specialisering i samband med utnyttjande, och
 - iv) begränsning av parternas frihet att tillverka, sälja, överlåta eller licensiera produkter, teknik eller metoder som kon-

kurrerar med avtalsprodukterna eller avtalstekniken under den period för vilken parterna har avtalat om gemensamt utnyttjande av resultaten.

- c) Fastställande av priser vid försäljning av avtalsprodukten eller licensiering av avtalstekniken till tredje parter, med undantag för fastställande av priser som tas ut av direktkunder eller fastställande av licensavgifter som tas ut av direkta licensstagare, om det gemensamma utnyttjandet av resultaten innefattar gemensam distribution av avtalsprodukterna eller gemensam licensiering av avtalstekniken i den mening som avses i artikel 1.1 led m i eller ii.
- d) Begränsning av det territorium inom vilket, eller de kunder till vilka, parterna passivt får sälja avtalsprodukterna eller licensiera avtalstekniken, med undantag för kravet på att enbart licensiera resultaten till en annan part.
- e) Krav på att aktiv försäljning av avtalsprodukterna eller avtalstekniken inte får göras eller ska begränsas inom territorier eller till kunder som inte exklusivt har fördelats till en av parterna genom specialisering i samband med utnyttjandet.
- f) Krav på att inte tillgodose efterfrågan från kunder inom parternas respektive territorier, eller från kunder som på annat sätt har fördelats mellan parterna genom specialisering i samband med utnyttjandet, i det fall dessa kunder skulle saluföra avtalsprodukterna inom andra territorier på den inre marknaden.
- g) Krav på att försvåra användarnas eller återförsäljarnas anskaffning av avtalsprodukterna från andra återförsäljare på den inre marknaden.

Artikel 6

Uteslutna begränsningar

Undantaget enligt artikel 2 ska inte tillämpas på följande skyldigheter som ingår i forsknings- och utvecklingsavtal:

- a) Skyldigheten att sedan forskningen och utvecklingen slutförts inte bestrida giltigheten av de immateriella rättigheter som parterna innehar på den inre marknaden och som är av betydelse för forskningen och utvecklingen, eller att efter det att forsknings- och utvecklingsavtalet upphört att gälla, bestrida giltigheten av de immateriella rättigheter som parterna innehar på den inre marknaden och som skyddar resultaten från forskningen och utvecklingen; detta påverkar dock inte möjligheten att avtala om att forsknings- och utvecklingsavtalet hävs i händelse av att någon av parterna bestrider giltigheten av sådana immateriella rättigheter.
- b) Skyldigheten att inte bevilja tredje parter licenser för tillverkning av avtalsprodukterna eller tillämpning av avtalstekniken, om inte avtalet föreskriver att resultaten från den gemensamma forskningen och utvecklingen eller den beställda forskningen och utvecklingen ska utnyttjas av minst en av parterna och att detta utnyttjande ska ske på den inre marknaden i förhållande till tredje parter.

Artikel 7

Tillämpning av tröskelvärdet för marknadsandelar

För tillämpningen av tröskelvärdet för marknadsandelar enligt artikel 4 ska följande regler gälla:

- a) Marknadsandelen ska beräknas på grundval av marknadsvärdet av försäljningen; om det inte finns några tillgängliga uppgifter om försäljningsvärdet på marknaden, kan uppskattningar som grundas på annan tillförlitlig marknadsinformation, däribland försäljningsvolymerna på marknaden, användas för att fastställa parternas marknadsandel.
- b) Marknadsandelen ska beräknas på grundval av uppgifter som avser det föregående kalenderåret.
- c) Marknadsandelen för de företag som avses i artikel 1.2 andra stycket led e ska fördelas lika mellan de företag som har de rättigheter eller befogenheter som anges i artikel 1.2 andra stycket led a.
- d) Om den marknadsandel som avses i artikel 4.3 från början inte överstiger 25 % men senare stiger över denna nivå, dock utan att överstiga 30 %, ska undantaget enligt artikel 2 fortsätta att gälla under två på varandra följande kalenderår efter det år då tröskelvärdet 25 % överskreds för första gången.

- e) Om den marknadsandel som avses i artikel 4.3 från början inte överstiger 25 % men senare stiger över 30 %, ska undantaget enligt artikel 2 fortsätta att gälla under ett kalenderår efter det år då nivån 30 % överskreds för första gången.
- f) Leden d och e får inte utnyttjas tillsammans, så att undantaget fortsätter att gälla längre än två kalenderår.

Artikel 8

Övergångsperiod

Förbudet i artikel 101.1 i fördraget ska inte gälla under perioden från och med den 1 januari 2011 till och med den 31 december 2012 i fråga om avtal som redan var i kraft den 31 december 2010 och som inte uppfyller villkoren för undantag enligt denna förordning, men som uppfyller villkoren för undantag enligt förordning (EG) nr 2659/2000.

Artikel 9

Giltighetsperiod

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2011.

Den ska upphöra att gälla den 31 december 2022.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 14 december 2010.

På kommissionens vägnar
José Manuel BARROSO
Ordförande

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 27 januari 2011.

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Björklund, Ask, Larsson, Erlandsson, Carlgren, Borg, Sabuni, Billström, Adelsohn Liljeroth, Ohlsson, Norman, Attefall, Engström, Kristersson, Elmsäter-Svärd, Ullenhag, Hatt.

Föredragande: statsrådet Hatt.

Regeringen beslutar proposition 2010/11:59 Horisontella konkurrensbegränsningar.

